

СОВЕТ КИЛЬДЕЕВСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
ВЕРХНЕУСЛОНСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ЮГАРЫ ОСЛАН
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫҢ
КИЛДИ АВЫЛ
ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ

РЕШЕНИЕ

КАРАР

с. Кильдеево

28.11.2018

№50-237

**Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районы Килди авыл
жирлеген төзеклэндерү кагыйдэләрен раслау турында**

06.10.2003 ел, № 131-ФЗ "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" Федераль закон нигезендә, Югары Ослан муниципаль районының Килди авыл жирлеге Уставына таянып, Килди авыл жирлеге территориясендә төзеклэндерү объектларын чисталыкта һәм тәртиптә тотуга бердәм таләпләр билгеләү, тулаем төзеклэндерү дәрәжәсен күтәрү максатыннан,

**Югары Ослан муниципаль районы Килди авыл жирлеге Советы
каrar чыгарды:**

1. Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районының Килди авыл жирлеген төзеклэндерү кагыйдэләрен яна редакциядә расларга (1нче Кушымта).
2. Килди авыл жирлеге Советының "Татарстан Республикасы Югары Ослан муниципаль районы Килди авыл жирлеге территориясен төзеклэндерү кагыйдэләрен раслау турында" 16 декабрь 2015 ел № 4-30 карарын үз көчен югалткан дип танырга.
3. Әлеге карарны Татарстан Республикасының хокукый мәгълүмат рәсми порталында, Югары Ослан муниципаль районының рәсми сайтында урнаштырырга, шулай ук Килди авыл жирлегенә мәгълүмат стендларында халыкка житкерергә.

Совет Рәисе,
Югары Ослан муниципаль районы
Килди авыл жирлеге Башлыгы

В.М.Бурдин

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЮГАРЫ ОСЛАН МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ КИЛДИ АВЫЛ ЖИРЛЕГЕН ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ КАГЫЙДӘЛӘРЕ

1. Гомуми нигезләмәләр

1. Килди авыл жирлеген төзекләндерү кагыйдәләре (алга таба текст буенча - Кагыйдәләр) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәгә 131-ФЗ номерлы Федераль законны үтәү йөзеннән, әйләнә-тирә мохитне саклау, халыкның санитар - эпидемиологик иминлеге турында федераль канунга, Россия Федерациясенен, Татарстан Республикасының башка норматив-хокукый актлары һәм Килди авыл жирлегенен (алга таба-жирлек) муниципаль норматив-хокукый актлары нигезендә эшләнде.

2. Әлеге кагыйдәләр оештыру-хокукый формасына бәйсез рәвештә барлык юридик һәм физик затлар тарафыннан үтәлергә тиеш.

3. Әлеге кагыйдәләр жирлек территориясендә эшли һәм таләпләр билгели:

1) алар урнашкан биналарны (торак йортларны да кертеп), корылмаларны һәм жир кишәрлекләрен, тиешле биналарның һәм корылмаларның тышкы күренешен карап тоту буенча;

2) төзекләндерү һәм аларны үтәү буенча эшләр исемлегенә;

3) бина милекчеләренен (аларда биналарның) һәм корылмаларның якын-тирә территорияләрне төзекләндерүдә катнашу тәртибен билгеләүгә;

4) жирлек территориясен төзекләндерүне оештыру (урамнарны яктырту, территорияне яшелләндерү, урам исемнәре һәм йортлар номерлары белән күрсәткечләр кую, кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тоту) буенча.

4. Территорияләрне төзекләндерү элементларын проектлау һәм урнаштыру шәһәр төзелеше һәм жир законнары, махсус нормалар һәм кагыйдәләр, дүлэт стандартлары, жирлекнең генераль планы, жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре, билгеләнгән тәртиптә расланган проект документлары нигезендә тормышка ашырыла.

2. Төп төшенчәләр

5. Әлеге кагыйдәләрне гамәлгә ашыру максатларында түбәндәгә төшенчәләр кулланыла:

жирле әһәмияттәге автомобиль юлы - транспорт чаралары хәрәкәте өчен билгеләнгән һәм автомобиль юлына бүлеп бирелгән полоса чикләрендә һәм аларда

урнашкан жир кишәрлекләрен яисә конструктив элементлар (юл полотносы, юл өслеге һәм мондый элементлар) һәм аның технологик өлеше булган юл корылмалары-саклагыч юл корылмалары, ясалма юл корылмалары, житештерү объектлары, автомобиль юлларын төзекләндерү элементларын үз эченә алган транспорт инфраструктурасы объекты;

элегә Кагыйдәләрдә каралган очрақларда, архитектура яктырткычы-кичке вакытта сәнгать-чагылдыру мохитен формалаштыру, аерым торучы бинаны яки корылманы, биналар комплексын, мәдәни мирас объектларын, 1959нчы елдан өлкәнрәк төзү датасы белән, тарихи биналар, жирлек территориясендә урнашкан төзекләндерү элементлары, архитектура-ландшафт объектлары;

фасадның архитектур үзенчәлекләре-фасадның, әйләнә-тирә шәһәр төзелеше мохитенә конструктив һәм эстетик сыйфатларын чагылдыра торган бик яхшы характеристика (стиль һәм композицион бөтенлек, ритм, ярашлылык һәм пропорциональ булу, визуаль кабул итү, ачык һәм ябык киңлекләр балансы);

фонсыз конструкцияләр- конструкция аерым хәрәфләрдән, билгеләнүләрдән, билгеләрдән, декоратив элементлардан торган тышкы мәгълүмат чараларын әзерләү ысулы;

территорияне төзекләндерү - элегә Кагыйдәләр белән билгеләнгән чаралар комплексын тормышка ашыру максатында, жирлек территориясенә санитар һәм эстетик торышын тәмин итүгә һәм яхшыртуга, жирлек территориясен һәм аның территориясендә урнашкан объектларны, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләргә, жир кишәрлекләрен, биналарны, корылмаларны, әйләнә-тирә территорияләргә карап тотуга юнәлтелгән эшчәнлек;

вертикаль яшелләндерү- аларга стационар һәм мобиль яшел үсентеләр урнаштыру өчен, балкон, лоджия, галерея, терәк диварлар һ.б. кертәп, биналарның һәм корылмаларның алгы өслекләрен куллану;

витрина-фасадның бер өлешен биләп торган тоташ пыяла рәвешендәге пыялалы тишек (тәрәзә, витраж) ;

барлыкка килгән төзелешнең тышкы күренеше - жирлекнең тышкы күренешен формалаштыручы биналарның һәм территорияләргә архитектур-сәнгать һәм шәһәр төзелеше үзенчәлекләре;

яктыртуның тышкы ысулы-мәгълүмати конструкцияне яктырту ысулы, шул ук вакытта мәгълүмат кыры аңа жиберелгән ут чыганагы белән яктыртыла;

квартал эчендәге (жирле) юл-магистраль урамнардан торак йортлар төркемнәренә һәм кварталның башка урыннарына транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте өчен билгеләнгән автомобиль юлы;

төзекләндерүне торгызу-юлның бөтен киңлегенә асфальт катламын сыйфатлы торгызу, хужалык юлы, тротуар, бордюр таш урнаштыру, туфракның уңдырышлы катламын торгызу, газон үләннәре чәчү һәм бозылган урыннарда яшел үсентеләр утырту өчен тырмалау, газоннарда ремонт ясау, реклама конструкцияләрен һәм төзекләндерүнең башка элементларын торгызуны үз эченә алган эшләр комплексы;

газон - утырту өчен, парк корылмалары һәм ландшафт композициясенә мөстәкыйль элементның фоны булган орлык чәчү өчен махсус сайланган үлән орлыгы белән чәчелә торган үлән катламы, шулай ук табигый үлән үсемлегә;

жирлек территориясе-жирлек чикләрендәге территория;

декоратив-монументаль сэнгать-ул төзеклэндерү элементлары, шул исэптэн массакуләм йөрү биналары һәм корылмалары, гомуми файдаланудагы территорияләр өчен декоратив-сэнгать бизэлеше кулланып махсус билгелэнгән кече архитектура формалары;

декоратив-сэнгать бизэлеше-монументаль яки декоратив скульптура, монументаль яки декоратив рәсем сэнгате, мурала, мозаика, орнамент, стрит-арта, инсталляция, барельеф, нәфис металл һәм объектның матурлығы һәм имиджын арттыруга йогынты ясый торган декоратив-монументаль сэнгать элементлары;

мәгълүмат тапшыруның динамикалы ысулы-мәгълүмат алмашуны күз алдында тота торган электрон чыганаclarны һәм таблоларны кулланып мәгълүмат тапшыру ысулы;

йорт-ишегалды корылмалары булган шәхси торак йорт һәм әлеге йорт урнашкан жир участогы;

ишегалды корылмалары-жир кишәрлегендә урнашкан вакытлыча ярдәмче корылмалар (нәүрәп, күгәрчен оялары, сарайлар һ.б.);

бина-капиталь төзелеш объекты, ул автоном рәвештә төзелергә, төзеклэндерелергә һәм кулланылырга мөмкин булган бердәм күләмле төзелеш системасын тәшкит итә (төзелешкә бер рөхсәт нигезендә төзелгән);

массакуләм йөрү корылмалары- биналарның гомуми мәйданы 1500 кв. метрдан артып киткән сәүдә объектлары, административ биналар, күп функцияле үзәкләр, жәмәгәт туклануы предприятиеләре, тамаша объектлары (мәдәни, спорт, театр, күңел ачу үзәкләре);

яшел үсентеләр-табигый һәм ясалма рәвештә барлыкка килгән агач-куак һәм үләннәр жыелмасы (шул исэптән парклар, урманнар, аеруча саклаулы табигать территорияләре, бульварлар, скверлар, бакчалар, газоннар, чәчәк түтәлләре, шулай ук аерым торучы агачлар һәм куакларны да кертеп);

жир кишәрлеге - аны аерым бер әйбер сыйфатында билгелергә мөмкинлек бирә торган жир өслегенен бер өлеше;

жир эшләре-жирне чыгару, грунт жәю, жирлек территориясенен камилләштерелгән яки грунт катламын бозып яисә юлларны һәм тротуарларны жәю (каплау) белән бәйлә эшләр;

инженерлык коммуникацияләре-инженерлык-техник тәэмин итү челтәрләре: суүткәргеч, канализация, жылылык, торба үткәргечләр, электр тапшыру линияләре, элемент һәм башка инженерлык корылмалары, жирлек территориясендә булганнары яисә сузыла торган яки башка инженерлык корылмалары;

авыл жирлегенен тарихи территорияләре- махсус жирлек әһәмиятендәге территорияләр, аларга карата тышкы мәгълүмат урнаштыруның рөхсәт ителгән һәм рөхсәт ителми торган XI гасыр башыннан алып 1959нчы елга кадәрге чорда үзләштерелгән төрләре, шул исэптән мондый корылмаларга карата таләпләр, Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре), аларны саклау һәм куллану турында Россия Федерациясе законнары нигезендә билгелэнгән. Жирлекнен тарихи территорияләренен гомуми чикләре жирлек Башкарма комитетының муниципаль хокукый актлары белән раслана;

түбә яшеллэндерү-аларда архитектура-ландшафт объектлары (газоннар, чәчәк түтәлләре, бакчалары, агачлар һәм куаклар белән мәйданчыклар һәм башкалар) төзү

өчен бина һәм корылмаларның түбәләрен куллану;

яңгыр канализациясе (су канализациясе) - өске (яңгыр, кар сулары), су сибү һәм дренаж суларын транспортлау өчен билгеләнгән (желоблар, яңгыр кирәк-яраклары, лотоклар һәм торбалар) технологик бәйлә инженерлык корылмалары комплексы;

яктылык - яктылык агымының характеристикасын алмаштыруны күздә тотат торган (төс, ачыклык, яндыру тәртибе һ.б.) светодинамик нәтижә;

тышкы яктырту-тәүлекнең караңгы вакытында магистральләре, урамнарны, мәйданнарны, паркларны, скверларны, бульварларны, ишегалларын һәм жирлекнең жәяүлеләр юлларын яктырту өчен билгеләнгән элементлар җыелмасы;

килеп туган төзелешнең тышкы архитектур йөзен бозу-урнаштыруга рөхсәт ителгән һәм рөхсәт ителмәгән тышкы мәгълүмат урнаштыру чараларының төренә карата таләпләрне, шул исәптән әлеге Кагыйдәләр белән билгеләнгән тышкы күренешләргә яки мондый конструкцияләре урнаштыру урынына таләпләрне, гамәлдәге жирлек төзелешенең тышкы архитектур йөзен саклау зарурлыгын исәпкә алып, үтәмәү;

рөхсәтсез 50 кв. метрдан артык мәйданда һәм 30 куб. метрдан артык күләмдә чүплек-рөхсәтсез калдыклар ташлау (урнаштыру) яисә каты көнкүреш калдыклары, эре габаритлы төзелеш калдыклары, юридик яки физик затлар эшчәнлегенә барышында барлыкка килгән башка чүп-чар ташлау;

стационар булмаган сәүдә объекты-жир кишәрлегенә белән бәйлә булмаган вакытлыча корылма яки вакытлыча конструкция, күчмә корылмалардан тыш, сәүдә объекты (павильон һәм киоск);

яшелләндерү-муниципаль берәмлек мөхитен үсемлек компонентларын актив куллану белән тәмин итүче территорияне төзекләндерү һәм ландшафт ясау элементы, шулай ук инженерлык эзерлегенә төрле төрләре буенча эшләр үткәргү (вертикаль планлаштыру, террасалау, кронлаштыру һәм башкалар) һәм яшелләндерелгән территорияләре төзекләндерү: агачлар, шул исәптән эре агачлар, куаклар утырту, үләнле газоннар, чәчәк түтәлләре, алпинарийлар һәм рокарийлар булдыру, махсус бакчалар һәм башкалар белән бәйлә комплекслы процесс;

гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр - гомуми файдалану территорияләрендә урнашкан скверлар, парклар, бакчалар һәм бульварлар;

чикләнгән файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр - предприятиеләреннән, оешмаларның, учреждениеләреннән, торақ кварталларның яшелләндерелгән территорияләре;

махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләр-санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратларны яшелләндерү, үсентеләр питомниклары;

аеруча саклаулы табигать территорияләре - су өслегенә һәм һава тирәлегенә, аларда аерым табигать саклау, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреацион һәм сәламәтләндерү әһәмияткә ия булган объектлар урнашкан, алар жирле үзидарә органнары карарлары белән тулысынча яки өлешчә хужалык куллануыннан алынган һәм алар өчен махсус саклау режимы билгеләнгән табигый комплекслар һәм объектлар урнашкан жир участкалары;

жәмәгать транспортын көтү тукталышы-жәмәгать транспорты тукталышлары, пассажирларны утырту һәм төшерү зонасы һәм жәмәгать транспорты пассажирларын көтү зонасы булган махсус җиһазландырылган мәйданчык;

пыяла фасад-фасадның бөтен яссылыгы белән тоташ пыяладан эшлэнгән фасад яки аның шактый өлеше;

яктырткычның ачык ысулы- ут чыганагы аны таратканда каршылыкларга очрамаган мәгълумат конструкциясен яктырту ысулы;

жирлек панорамасы-ачык киңлектән кабул ителә торган (яр буге, мәйдан, су объектлары акваторияләре, күренеп торган һәм күзәтү мәйданчыклары), жирлек биләмәсен һәм силуэтын ачып бирүче;

бинаның фасадларын (фасадларның төс ягыннан чишелеше) колористик хәл итү паспорты-жирлек территориясендә урнашкан аерым торган бинаның фасадын бер архитектура һәм төс чишелешен билгели һәм аның тышкы бизәлешенә таләпләрне билгели торган килешенгән һәм билгелэнгән тәртиптә расланган документ;

жирлек урамнарының перспективасы-композицион, стиль һәм сәнгать характеристикалары булган алдагы фронт һәм урамнарның силуэтын формалаштыручы жирлек мохит фрагментын визуаль кабул итү;

жәяүлеләр зоналары-транзит хәрәкәт итү максатларында һәм билгеле бер характеристикаларга ия булган жир өсте һәм жир өсте жәмәгать транспорты тукталышлары, хезмәт күрсәтү объектларының, тарих һәм мәдәният һәйкәлләренен, рекреацияләренен һ.б.ның югары концентрациясе, жәяүлеләр агымының суммар тыгызлыгы. Жәяүлеләр зоналары эспланадаларында, жәяүлеләр урамнарында, торак пункт мәйданының жәяүле өлешләрендә формалаштырга мөмкин;

йорт яны территориясе-күпфатирлы йорт урнашкан жир участогы, яшелләндерү һәм төзекләндерү элементлары белән, әлеге йортка хезмәт күрсәтү, эксплуатацияләү һәм төзекләндерү өчен билгелэнгән һәм күрсәтелгән жир кишәрлегендә урнашкан объектлар;

якын-тирә территория-бина, корылмалар, коймалар, төзелеш мәйданы, сәүдә, реклама объектлары, бирелгән жир участогы чикләре, шулай ук милектә булган башка объектлар, кулланышта (биләмәдә) булган һәм билгелэнгән тәртиптә төзекләндерелергә тиешле территория;

продуктив хайваннар һәм кош –сөт, йон, йомырка һәм башкалар кебек азык-төлек алу өчен берничә тапкыр яки даими кулланыла торган хайваннар һәм кошлар;

тышкы мәгълүмат чараларын (паспорт) урнаштыру проекты-төзекләндерү элементының тышкы кыяфәтен һәм урнашу урынын билгели торган Башкарма комитет карары белән расланган, ә атап әйткәндә тышкы мәгълүмат чараларын билгели торган һәм аны идентификацияләү өчен кирәкле башка белешмәләрне үз эченә алган билгелэнгән формадагы документ;

территорияне санитар чистарту-билгеле бер территориядән каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны жыю, чыгару һәм утильләштерү (зарарсызландыру) ;

ут коробкасы-тышкы мәгълүмат чараларын эзерләү ысулы, аның белән конструкция бер күләмдә яки эчке яктырткыч белән күләмле элементлар булып тора;

авыл хужалыгы хайваннары - терлекчелек һәм башка авыл хужалыгы продукциясе житештерү өчен кулланыла торган хайваннар, кыйммәтле мехлы хайваннар, куяннар, умарталар һәм башкалар;

махсулаштырылган оешмалар- төзелгән муниципаль контрактлар нигезендә жирлек территориясен төзекләндрү өлкәсендә эшчәнлекнең махсус төрләрән гамәлгә ашыручы төрле оештыру-хокукий формадагы юридик затлар;

территорияләрне карап тоту-биналар, корылмалар, кече архитектура формалары, коймалар, төзелеш мәйданчыклары, яшел утыртмалар, жир кишәрлегендә урнашкан транспорт инфраструктурасы объектларын үз вакытында ремонтлау һәм карап тоту белән бәйлә чаралар комплексы;

жирле әһәмияттәге юлларны карап тоту - юл, юл корылмаларының, юлларны комплекслы төзекләндрү элементларының транспорт-эксплуатация торышы тәэмин ителә торган эшләр комплексы;

тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы (вывеска) - бина, корылмаларны, шул исәптән кулланучыларга "Кулланучылар хокукларын яклау турында" Федераль законның 9нчы маддәсе көче нигезендә мәжбүри булган мәгълүматны житкерү өчен, шулай ук оешманың фирма исеме, урнашу урыны (адресы) һәм аның эш режимы турында мәгълүмат булган территорияне төзекләндрү элементы, шулай ук тиешле мәгълүматны үз эченә ала торган товар сату, хезмәт күрсәтү урынында билгеләнә торган мәгълүмати конструкция булып тора, яки гадәти эшлекле әйләнеш аркасында урнаштырыла һәм реклама белән бәйлә максатларны күздә тотмый. "Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары" һәм "тышкы мәгълүмат чарасы" төшенчәләре бердәй;

супер графика-аны визуаль кабул итүне көчәйтә торган фасадларны архитектур-сәнгатьчә бизәү алымнарының (рәсем, орнамент, барельеф, мозаика) берсе;

тактиль катлам-өслек катламының фактурасын сизелерлек үзгәртү белән каплау;

аерым жирлек әһәмиятендәге территорияләр- жирлек территориясенә аерым статусына һәм (яки) югары мәдәни - рекреацион һәм социаль кыйммәтенә ия булган территориясенә әлегә Кагыйдәләр белән жирлекнең тышкы архитектур йөзен саклау максатларында тышкы мәгълүмат урнаштыруның рөхсәт ителгән һәм рөхсәт ителмәгән төрләре, шул исәптән мондый корылмаларга карата таләпләр;

территорияләрне жыештыру-житештерү һәм куллану калдыкларын жыю, махсус билгеләнгән урыннарда чыгару, башка чүп-чар, кар чыгару, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итүгә һәм әйләнә-тирәлекне саклауга юнәлтелгән башка чаралар;

гомуми файдаланудагы территорияләр - жирлек мохитенә эстетикасына югары таләпләр куелган урамнар һәм гомуми файдаланудагы территорияләр;

вәкаләтле орган –үз компетенциясе чикләрендә жирлек территориясен төзекләндрү эшен оештыру, координацияләү һәм контрольдә тотуны гамәлгә ашыручы авыл жирлеге Башкарма комитеты;

фасад - бинаның тышкы ягы (төп, ян ягы, ишегалды);

фон конструкцияләре-хәрәфләр, билгеләнүләр һәм декоратив элементлар фон өсләгендә урнашкан тышкы мәгълүмат чараларын эзерләү ысулы;

фриз – горизонталь сызык рәвешендәге фасадның яки козырекның декоратив элементы;

фронтон – түбәдән өстәрәк чыгып торучы бина фасадының йомгаклаучы өлеше,

соңгы катның тэрэзэлэрeнeң өскe өлeшeннән алып яки фaсaдның чыгып торучы элементларының өскe өлeшeнә кaдәр үлчәнүчe өлeшe;

төзeкләндeрү элементлары - декоратив, техник, планлаштыру, конструктив жайланмалар, яшeллeндeрү элементлары, жиһазларның һәм бизeлeшнeң төрлe төрләрe, шул исәптән биналарның фaсaдлары, корылмалар, кeчe архитектура формалары, стационар булмаган объектлар, тышкы мeгълүматны урнаштыру чаралары һәм территориянe төзeклeндeрүнeң состав өлeшe буларак кулланыла торган күрсәткeчләр.

3. Жирлек территорияләрeн төзeклeндeрү, карап тоту һәм жыeштыру буенча гомуми талeпләр

6. Төзeклeндeрү, карап тоту һәм жыeштыру өчeн жирлек территориясe һәм анда урнашкан барлык биналар (шул исәптән тoрaк йортлар) һәм корылмалар (алга табa - биналар, корылмалар) керә.

7. Гомуми файдаланудагы территорияләрeнe, шул исәптән урамнар, юллар, жирлe эһәмияттeгe автомобиль юллары, яр бue, скверлар, пляжлар, башка объектлар белән шөгыллeнүчe жир кишәрлекләрeн карап тотуны һәм жыюны оештыруны вәкaлeттe орган үз вәкaлeтләрe чикләрeндә гaмeлгә ашыра.

8. Оештыру-хокукый рeвешләрeнә карамастан, физик һәм юридик затлар милек хокукындагы жир участогы территориясeн һәм аның янәшeсeндeгe территорияләрeнe, шулай ук гaмeлдeгe законнарда һәм элeгe Кагыйдeлeрдә каралган күлeмдә биналар, корылмалар территориясeн үз акчалары исәбeннән мөстәкыйль яисә махсус оешмаларны жeлeп итү юлы белән карап тотуны һәм жыюны гaмeлгә ашыралар.

Эгәр бина, корылма милек хокукында яки башка эйбeр хокукында булса, яисә бeрничe кeшeгә мeжбүри хокукта булса, жыeштырылырга тиeшлe территория милек хокукындагы өлeшкә яки күчeмсeз милек объектындагы башка хокукка пропорциональ рeвештә билгeләнә.

Жир участогы территориясeндә төрлe затларга караган бeрничe бина, корылмалар булса, территориянe карап тоту һәм жыeштыру чикләрe яklarның килeшүe белән билгeләнә ала.

Килeшү булмаганда, жыeштырылырга тиeшлe территория барлык милекчeләр яки биналарның, корылмаларның хужалары (кулланучылары) арасында тигeз өлeшлeрдә билгeләнә.

Физик яки юридик зат карамагында булган жир кишәрлeгe билгeлeнгән тәртиптә рeсмилeштeрeлмeгән очракта, жир кишәрлeгeнeң фaктта барлыкка килгән чигe буенча жыeштырылырга тиeш.

Эгәр бина, корылма милек хокукында яки башка эйбeр хокукында булса, бeрничe кeшeгә мeжбүри хокукта булса, фaсaдны карап тоту яklar килeшүe белән билгeләнә ала.

Килeшү булмаганда фaсaдны тоту милек хокукындагы өлeшкә яки күчeмсeз милек объектына башка хокукка пропорциональ рeвештә башкарыла.

9. Жирлe эһәмияттeгe автомобиль юлларын карап тоту һәм жыeштыру муниципаль заказны урнаштыру нәтижeләрe буенча элeгe эш төрләрeн үткәрүгә

конкурс откан махсулаштырылган оешмалар тарафыннан гамэлгэ ашырыла.

10. Күпфатирлы йортларның йорт яны территорияләрен карап тоту һәм жыештыру күпфатирлы йортлар белән идарә итүнең бер ысулына туры китереп башкарыла: торак милекчеләре ширкәте яки торак кооперативы яки башка махсулаштырылган кулланучылар кооперативы, күпфатирлы йортта гомуми милекне карап тоту һәм ремонтлау эшләрен башкаручы идарәче оешма (алга таба - идарәче оешмалар) тарафыннан.

11. Шәхси торак йортларның территорияләрен карап тоту һәм жыештыру мондый йортларның милекчеләре (яллаучылар) тарафыннан гамэлгэ ашырыла.

12. Яшелләндрерү һәм төзекләндрерү элементларын карап тотуны һәм карауны гамэлгэ ашыралар:

1) бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә-жир кишәрлегенең милекчеләре яисә башка хокук ияләре;

2) гомуми файдаланудагы яшелләндререлгән территорияләр чикләрендә-муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләре буенча әлеге эшләр башкаруга конкурс откан вәкаләтле орган яки махсулаштырылган оешма;

3) чикләнгән файдаланудагы яшелләндререлгән территорияләр (предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр) һәм махсус билгеләнештәге (санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратлар, питомниклар) чикләрендә-әлеге объектларның хужалары;

4) йорт яны территорияләре чикләрендә - күпфатирлы йортларда торак биналарның милекчеләре яки идарәче оешмалар;

5) жир өсте коммуникацияләренең, шул исәптән электр челтәрләре, яктырту челтәрләре, радиолинияларның сак зоналарында-күрсәтелгән коммуникацияләренең хужалары;

6) жир асты коммуникацияләренең сак зоналарында (әгәр урнаштыру рөхсәт ителгән булса) - күрсәтелгән коммуникацияләренең хужалары.

13. Урам һәм юллардан жир асты һәм өслек сулары бүлеп бирү өчен билгеләнгән кюветларны, торбаларны, дренаж корылмаларын чистарту, яңгыр канализациясе коллекторларын һәм яңгыр кирәк-яраклары коеларын чистарту аларны эксплуатацияләүче оешмалар тарафыннан башкарыла.

14 . Жәмәгать бәдрәфләрен урнаштыру һәм карап тоту тәртибе гамәлдәге законнар, санитар кагыйдәләр һәм нормалар нигезендә билгеләнә.

Бәдрәфләренең санитар һәм техник торышын, алар карамагында булган милекчеләр, хужалар, арендаторлар яки махсус оешмалар тәэмин итәләр.

15. Төзекләндрерү эшләрен башкаруның вакытлылыгы, объектларның тиешле санитар һәм техник торышын тәэмин итүне исәпкә алып, эшләренең заказчысы тарафыннан билгеләнә.

16. Жирлек территориясен карап тоту һәм жыештыру чикләре физик һәм юридик затлар тарафыннан бирелгән жир кишәрлеге чикләре (әгәр жир участогы билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән булса, фактта урнашкан жир участогы чиге буенча) һәм бина, корылма милекчеләренең әлеге Кагыйдәләренең IIIнче бүлегенә нигезендә тирә-як территорияләрен төзекләндрерүдә катнашу тәртибе нигезендә билгеләнә.

17. Вәкаләтле орган жирлек территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрен, билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә карап тоту

һәм жыештыру эшләрeнeң үтeлeшeн кoнтрoльдe тoтa.

III. Алар урнашкан биналар, корылмалар һәм жир кишәрлекләрeн, фасадлар һәм коймалар, юллар, шәхси тoрaк йортлар, яңгыр канализациясe чeлтәрләрe, смoтp һәм яңгыр кoесы, су жибәрү корылмалары, техник элемент чаралары, тышкы яктырту объектлары, кeчe архитектура формалары, стационар булмаган объектлар, төзeлeш эшләрe, жирлeү урыннары, автoтpанспoрт чараларының тышкы кыяфәтeн, oзaк вaкытлы һәм кыска вaкытлы саклау стoянкaларын кaрaп тoтy бueнчa тaлeпләр.

Жирлек территориясeн бәйрәмчe бизeү

Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрeн кaрaп тoтy бueнчa гoмyми тaлeпләр

18. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрeн милекчeләр яки башкa хoкyк ияләрe мөстәкыйль рәвештe яки махсус oешмаларны үз акчалары хисaбынa жәлeп итү юлы белән гaмәлгe ашырa.

19. Алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрeн кaрaп тoтy, алар урнашкан биналарны, корылмаларны һәм жир кишәрлекләрeн кaрaп тoтyны тeзeкләндерүнe үз эчeнe алa:

- 1) биналарның, корылмаларның фасадларын кaрaп тoтy;
- 2) жир кишәрлeгeн жыештыру һәм санитар-гигиeник чистарту;
- 3) гpаждaннaр, oешмалар һәм шәхси эшмәкәрләр эшчәнлeгe нәтижәсeндe бapлыккa килгән житeштeрү һәм куллaну кaлдыкларын жыю һәм чыгару;
- 4) жир кишәрлeгeндe урнашкан яшeлләндeрү һәм тeзeкләндeрү элементларын кaрaп тoтy һәм кaрaу.

20. Бинa фасадлары, корылмалар төзeлeш өлeшeндe, дeкoрaтив бизeклeү һәм инженерлык элементларындa төзeлeш өлeшeндe күрeнми торгaн жәрәхәтләр булыргa тиeш түгeл һәм тиeшлe эстетик торыштa булыргa тиeш.

Бинаның фасaды бyяyынa зыян килү фасадның гoмyми мәйданының 1% тaн артмaскa тиeш.

Биналарның, корылмаларның фасадларын кaрaп тoтy

21. Биналарның, корылмаларның фасадларын кaрaп тoтy үз эчeнe алa:

21.1. кoнстpуктив элементларны һәм фасадларны, шул исәптән керү ишeкләрe һәм кoзыpекларны, бaлкoн һәм лoджия, кaрниз, кpыльцo һәм aepым бaскычлар коймаларын, витриналарны, дeкoрaтив дeтaльләрнe һәм башкa кoнстpуктив элементларны үз вaкытындa тeзeкләндeрүнe һәм торгызуны, аларны бyяуны;

21.2. су aгып төшү урыннарының, су тoрбaларның һәм су aгa торгaн тoрбaларның тeзeк хәлдe булуын һәм эшчәнлeгeн тәeмин итү;

21.3. гepмeтизaция, жөйләрнe, ярыкларны һәм жимeрeлгән урыннарны тeзeтү;

21.4. керү төркeмнәрeн, oтмoсткaларны, цoкoль тәрeзeләрeн һәм пoдвaллaргa килү юлларын торгызу, рeмoнтлaу һәм үз вaкытындa чистарту;

21.5. аларның торышы һәм экcплyатaциялeү шapтлары белән бәйлe рәрeштe фасад өслeкләрeн, шул исәптән фасад элементларын вaкытындa чистарту һәм юдыру;

21.6. тэрээлэр һәм витриннарны, элмә такталарын һәм күрсәткечләрне үз вакытында юу;

21.7. язулардан, рәсемнәр, игъланнар, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукциядән, шулай ук төшерелгән граффитидан чистарту.

22. Биналар, корылмалар, төзелгән-торак булмаган биналарның милекчеләре, һәм тиешле бурычлар йөкләнгән башка затлар:

22.1. кирәк булганда, эмма елга бер тапкырдан да ким булмаган, фасадларны чистартырга һәм юарга;

22.2. кирәк булганда, язын (жылыту системаларын сүндергәннән соң) һәм көзен (жылыту сезоны башланганчы) ике тапкырдан да ким булмаган, кагыйдә буларак, эчке һәм тышкы тэрээләрнең өслекләрен, балкон һәм лоджий ишекләрен, подъездларга керү ишекләрен чистарталар һәм юалар;

22.3. фасадның фактик торышын исәпкә алып, 5-6 ел эчендә даими рәвештә агымдагы ремонт үткәрәләр;

22.4. фасадның аерым элементларына (цоколь, крыльцо, баскычлар, приямкалар, керү ишекләре, капка, цоколь тэрээләре, балконнар һәм лоджияләр, су торбалары, тэрээә култыклары, линия ачышлары һәм башка конструктив элементлар) ремонт ясыйлар;

22.5. чыгып торучы фасад конструкцияләрен жимерелү куркынычы янаган очракта сак-кисәтү чаралары (коймалар, челтәрләр урнаштыру, элементның жимерелә торган өлешен демонтажлау) башкаралар;

22.6. әгәр мондый элмә эксплуатацияләнмәсә (арендатор (субарендатор) булмаса һәм башка очракларда) тышкы мәгълүматны (элмә) урнаштыру чарасын демонтажлыйлар.

23. Фасадларны кулланганда рөхсәт ителми:

23.1. биналарның һәм корылмаларның фасадлары өслегенә зыян китерү (пычрату): су агузу, буяуны куптару, ярыклар ясау, штукатурканы куптару, тышланган өлешкә, кирпечкә зыян китерү, тимер-бетон конструкцияләренң саклану катламын куптару һ.б.;

23.2. панель араларындагы герметизацияне бозу;

23.3. штукатурка, тышланган өлеше, фасадларның аскы өлеше, биналар яки корылмаларның буяу катламын, шул исәптән тэрээә, керү приямкалары конструкциясен бозу (куптару, пычрату);

23.4. биналарның һәм корылмаларның чыгып торучы алгы якларына: балконнар, лоджий, эркерлар, тамбурлар, карнизлар, козыреклар һ.б зыян китерү (пычрату);

23.5. балкон коймалары, лоджий, парапетларны һ.б. жимерү (пычрату);

23.6. вәкаләтле орган белән килештерелгән паспортсыз, бинаның фасадында һәм (яки) түбәсендә, тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары корылмасында, билгеләнгән такталардан, режимлы табличклардан тыш, урнаштыру һәм эксплуатацияләү;

23.7. аларны алга таба куллану максатында афишалар, игъланнар, плакатлар һәм башка мәгълүмати-басма продукцияне биналарның һәм корылмаларның, шул исәптән капитал булмаган, фасадларда, тэрээләрдә (шул исәптән тэрээәнең эчке ягыннан), ишек һәм корылмаларның ишекләрендә (шул исәптән эчке яктан);

23.8. фасадларның архитектур, төсле чишелешен үзгәртү, биналарның һәм корылмаларның милекчеләренә күпфатирлы йорттагы биналарның, корылмаларның хужасы ризалыгыннан башка бина һәм корылмаларның декоратив-нәфис бизәлешен үзгәртү.

24. Рөхсәт ителә:

24.1. подъездларга кәргәндә мәгълүмати стендлар урнаштыру;

24.2. антенналар һәм кабельләр, проект карары нигезендә, биналарның түбәсендә эфирлы телевидениене күмәк кабул итү системалары урнаштыру.

Күрсәткечләр

25. Биналарның, корылмаларның фасадлары урам исемнәре һәм йортларның номерлары белән жиһазландырылырга тиеш. Күрсәткечләрдәгә мәгълүмат Россия Федерациясә дәүләт теле һәм Татарстан Республикасы дәүләт телләре турындагы закон таләпләрен үтәп урнашырылырга тиеш.

26. Күрсәткечләренә чиста һәм төзек хәлдә тотарга кирәк.

Керү төркемнәре (узеллар)

27. Бина, корылмаларның керү төркемнәрен яктырту жиһазлары, өслекләр белән бәйләнеш элементлары, инвалидлар һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре йөрер өчен жайланмалар белән (пандуслар, култыкса һ.б.), чүп-чар өчен урналар белән жиһазландырырга кирәк.

Пандус кытыршы өслекле горизонталь сырлардан торган материалдан эшләнгән булырга тиеш. Пандуслар киртәләре булмаган очракта 75 мм биеклектәгә киртәле борт һәм култыксалар карала. Бордюор пандусының авышлыгы 1:12 кабул ителә.

Пандус борылганда яки аның озынлыгы 9 м дан артык булганда кимендә һәр 9 м дан соң 1,5 x 1,5 м үлчәмле горизонталь майданчыкларны киңәш ителә. Төшү тәмамланганнан соң, горизонталь майданчыкларда дренаж жайланмаларын проектларга кирәк. Горизонталь участокларны пандус башында һәм ахырында тирә-юньдәгә өслекләрдән текстура һәм төс белән аерылып торган итеп башкарырга кирәк.

Баскычлар яки пандусның ике ягы буенча 800-920 мм биеклектә стенадан 40 мм ераклыгында түгәрәк яки турыпочмаклы тотка карала. Баскычлар озынлыгы 2,5 м һәм аннан да күбрәк булганда тотка белән бүлү карала. Тоткаларның озынлыгы һәр яктан пандус яки баскычның озынлыгыннан кимендә 0,3 метрга күбрәк билгеләнә. Тотканың конструкциясә кул металлга тимәслек итеп эшләнәргә тиеш.

28. Керү төркемнәрен проектлаганда, эксплуатацияләгәндә, биналарның, корылмаларның фасадларын яңартканда, үзгәрткәндә рөхсәт ителми:

28.1. гомуми файдалану территориясендә чыга торган фасадларда жир дәрәжәсеннән 1,2 м биеклектә урнашкан биналарга, подвалга һәм цоколь катына керү юлларын урнаштыру;

28.2. жәяүлеләр хәрәкәтенә комачаулаучы терәк элементлар (колонналар, стояклар һ.б.) урнаштыру;

28.3. бинаның бөтен фасады комплекслы чишелешен исәпкә алып проект

документларын эшкэртмичэ ике һәм аннан да күбрэк керү урыны урнаштыру (гамәлдәгеләрен исәпкә алып);

28.4. урам-юл челтәренең тротуарлар зонасында якин-тирә тротуарларга тротуарның минималь норматив киңлеге белән жиңел конструкцияләрдән (баскычлар, пандуслар, крыльцо, яшелләндерү) керү төркеме элементлары урнаштыру;

28.5. күпфатирлы йорт милекчеләренең ризалыгыннан башка күпфатирлы йортта керү группасын урнаштыру;

28.6. торак урыны милекчәсе ризалыгыннан башка керү группасын урнаштыру өчен балкон куллану;

28.7. күпфатирлы йортларда урнашкан торак булмаган бүлмәләргә вәкаләтле орган белән килештермичә үз белдеге белән керү төркемнәрен урнаштыру.

Түбәләр

29. Биналар, корылмалар түбәләре, су бирү системасы элементлары, төтен чыга торган урыннар һәм вентиляция системалары төзек хәлдә булырга һәм теләсә нинди һава шартларында яшәүчеләр һәм жәяүлеләр өчен куркыныч тудырмаска тиеш.

30. Кышкы вакытта биналарның милекчеләре һәм башка хокукка ия булучылар, шулай ук күпфатирлы йортлар белән идарә итүче оешмалар тарафыннан түбәләргә кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән вакытында чистартып торы оештырылырга тиеш. Жәяүлеләр зоналарына чыккан якларда түбәне кардан чистарту участкаларга киртә кую һәм барлык саклык чараларын үтәп һәм бары тик тәүлекнең якты вакытында гына башкарылырга тиеш. Калган түбәдән, шулай ук яссы түбәсеннән кар ташлау эчке ишегалды территорияләренә башкарылырга тиеш. Түбәдән жәяүлеләр юлларына, жәмәгать транспортын көтү тукталышына, машиналар йөри торган өлешенә ташланган кар һәм боз кичекмәстән жыештырылырга тиеш.

31. Кар һәм боз ташлаганда, боз сөңгеләрен ваткан вакытта, түбәдә ремонт һәм башка эшләр башкарганда, агач һәм куакларның, электр белән тәмин итүнең һава линияләренең, яктырту һәм элемтә, юл билгеләре, юл светофорларының, юл коймаларының һәм юл күрсәткечләренең, жәмәгать транспортын көтү павильоннарының, биналарның декоратив бизәлешенең һәм инженерлык элементларының сакланышын тәмин итүче чаралар күрелергә тиеш. Күрсәтелгән элементлар зыян күргән очракта, алар түбәне чистарткан һәм зыян китергән зат хисабына торгызылырга тиеш.

32. Биналарның, корылмаларның түбәләреннән ага торган су жәяүлеләргә һәм жәяүлеләр зоналарына турыдан-туры элгә алмый торган су үткәргече булырга тиеш. Улаклар, воронкалар, су агып төшү урыннары тоташ һәм жыелган су күләмен үткәрүгә исәпләнгән булырга тиеш. Жәяүлеләр зоналары булган биналар ягыннан чыга торган су агып төшү урыннары жәяүлеләр сукмакларынан читкә чыгарга тиеш.

33. Рөхсәт ителми:

33.1. биналар, корылмалар түбәсенә түбәне эксплуатацияләү өчен билгеләнгән (көрәкләр, скрепкалар, ломнар) төзелеш материаллары, ремонт калдыклары, файдаланылмый торган механизмнар һәм башка предметлар кую;

33.2. биналарның түбәсеннән боз, кар һәм чүп-чарны воронкаларга, су

торбаларына ыргытырга.

Жир кишэрлеклэрен тоту

34. Жир кишэрлеклэре территориялэрен карап тоту үз эченэ ала:

34.1. чүп-чардан, яфраклардан, кардан һәм боздан (боз катламыннан) көн саен жыештыру;

34.2. юлларны, күперлэрне, урамнарны, тротуарларны, жэяүлелэр йөри торган юлларны бозлавыкка каршы материаллар белэн эшкэртү;

34.3. карны чистарту һәм себерү;

34.4. кар һәм боз чыгару (барлыкка килгэн кар-боз);

34.5. контейнер майданчыкларын, калдыкларның барлык төрлэре өчен контейнерлар, чүп-чар өчен урналар, эскэмиялэр, кече архитектура формалары һәм башкалар урнаштыру һәм чистарту һәм техник яктан төзөк хэлдэ тоту;

34.6. чүп-чарны кабул итү камераларын, контейнерлар (бункерлар) һәм контейнер майданчыкларын жыештыру, юу һәм дезинфекциялэү;

34.7. яңгыр һәм кар суларын агызу;

34.8. каты көнкүреш, зур габарит һәм башка калдыкларны жыю һәм чыгару;

34.9. тузанны киметү һәм һаваны дымландыру өчен территориягэ су сибү;

34.10. яшел үсентелэрнең сакланышын тээмин итү һәм аларны карау;

34.11. коммуналь билгелэнештэге объектлар, инженерлык коммуникациялэре (корылмалар), юллар, тимер юллар, күперлэр, жэяүлелэр кичүе, реставрация, археологик һәм башка жир эшлэре алып барылганнан соң, төзөклэндэрүнең бозылган элементларын яңадан торгызу;

34.12. гамэлдэге дәүлэт стандартлары талэплэре нигезендэ күзэтү һәм яңгыр кирэк-яраклары коеларын (яңгыр канализациясен), жир асты коммуникациялэре коеларын (корылмаларын) карап тоту;

34.13. жир кишэрлеклэрен киртэлэү, шул исэптэн жимерелгэн (сүтелгэн) биналарны, корылмаларны урнаштыру һәм карап тоту, территориягэ чит затлар үтеп керү һәм (яки) рөхсэтсез урыннарда чүп-чар ташлау мөмкинлеген бирми торган корылмалар, шулай ук аларны пычрактан, кардан һәм мэгълүмати-басма продукциядэн вакытында чистартуны тээмин итү.

Юлларны карап тоту

35. Юлларны карап тотуны муниципаль заказны урнаштыру нэтижелэре буенча элэге эш төрлэрен үткэрүгэ конкурс откан вэкалэтле орган, яисэ махсус оешмалар башкара.

36. Юллар территориялэрен карап тоту үз эченэ ала:

1) юлларны, тротуарларны, ясалма юл корылмаларын, квартал эчендэге юлларны ремонтлау;

2) тротуарлардан (жэяүлелэр зоналарыннан, юллардан) пычрак, чүп-чар, кар һәм бозны һәм юлларның йөрү өлешен, ясалма юл корылмаларын жыештыру;

3) юл катламнарын юу һәм су сибү;

4) газоннар һәм яшел үсентелэрне карау;

5) тышкы яктырту баганаларын һәм жэмэгать транспорты контакт челтэрен ремонтлау;

6) кече архитектура формаларын ремонтлау һәм буяу;

7) смотр һәм яңгыр кирәк-яраклары коеларын, тау кырыендагы канауларны һәм ясалма юл корылмалары составына керүче ачык лотокларны төзү, ремонтлау һәм чистарту;

8) коймалар, киртэләр, турникетлар, кече архитектура формалары урнаштыру, ремонтлау һәм ел саен буяу;

9) ачык люкларны, юл катламына зыян килүне һәм коймалар урнаштыру максатыннан юл һәм юл йөрешенең торышын ачыклау өчен көндәлек мониторинг.

37. Юл катламнарын саклау максатларында рөхсәт ителми:

37.1. сөйрәп йөк ташу;

37.2. йөк төяү-бушатту эшләре вакытында рельслар, бүрәнэләр, тимер балкалар, торбалар, кирпеч, башка авыр предметларны төшереп калдыру һәм өеп кую;

37.3. машиналар йөрү өлешендә һәм тротуарларда төзелеш материалларын һәм төзелеш калдыкларын өеп кую һәм (яки) урнаштыру.

38. Юлларны төзекләндерүнең аерым элементларына таләпләр:

38.1. жәяүлеләр өчен тимер юл коймалары һәм тротуар баганаларын сезонлы буяу ел саен кышкы сезон тәмамлангандан соң, төзекләндерү айлыгы үткөрү чорында гамәлгә ашырыла. Буяу алдыннан коймалар ремонтланырга, пычрактан чистартылырга тиеш;

38.2. юл тамгасы расланган паспортлар (схемалар) нигезендә, заказчы тарафыннан билгеләнгән чират буенча һәм тәртиптә юл тамгасын төшерү өчен үтәлергә тиеш;

38.3. юл тамгасы таләп ителә торган төс һәм ут-техник характеристикалар, эләктерү коэффициенты, эксплуатациянең бөтен чоры дәвамында майдан буенча сакланыш белән тәмин ителергә тиеш;

38.4. юл билгеләрен ныгытуның конструкцияләре һәм системалары күрү шартларына һәм монтажлау мөмкинлекләренә карап сайлап алына;

38.5. юл билгеләре төзек хәлдә булырга, вакытында чистартылырга һәм юылырга тиеш.

Вакытлыча билгеләнгән юл билгеләре сәбәпләрен бетергәннән соң бер тәүлек эчендә бетерелә;

38.6. визуаль-коммуникация системасы элементлары: транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәте юнәлешләрен күрсәткечләр, жирлекнең планлаштыру-структур элементларын күрсәткечләр юлларда һәм транспорт чишелешләрендә аларга хәрәкәт юнәлешен күрсәтү өчен билгеләнә.

Шәхси торақ йортларны тоту һәм территорияне төзекләндерү

39. Хосусый торақ йорт милекчеләре (яки) яллаучылар (алга таба - торақ йортлар хужалары), әгәр законда яки килешүдә башкасы каралмаган булса:

39.1. торақ йортларның алгы якларын, коймаларның (киртәләрнең), шулай ук йорт салу чикләрендә башка корылмаларның тиешле торышын тәмин ителәр, аларны вакытында төзекләндереп, буяп торалар;

39.2. торақ йортта урам исемен һәм йорт номерын күрсәтүчеләр төзек хәлдә тоталар;

39.3. тәүлекнең карангы вакытында яктырту фонарьларын яндыралар (алар булганда);

39.4. йорт территориясен тәртиптә тоталар һәм яқындагы территориянең тиешле санитар торышын тәэмин итәләр;

39.5. йорт салу чикләрендә яшел үсентеләрне тәртиптә тоталар, куаклар һәм агачларны санитар кисәләр, газүткәргечләрнең сак зонасында, кабель һәм һава электр тапшыру линияләрендә һәм башка инженерлык челтәрләрендә агачлар утыртуга юл куймыйлар;

39.6. канауларны һәм торбаларны су агу өчен чистарталар, язгы чорда ташу суларының агуын тәэмин итәләр;

39.7. бирелгән жир участогы чикләрендә үзәкләштерелгән канализация булмаса, санитар нормалар нигезендә чокыр, бәдрәф ясыйлар, чистартып һәм дезинфекция ясап торалар;

39.8. каты һәм зур габаритлы калдыкларны махсус майданчыкларда урнаштырылган контейнерларга урнаштыралар;

39.9. билгеләнгән тәртип нигезендә каты көнкүреш һәм эре габаритлы һәм башка калдыкларны вакытында жыюны һәм чыгаруны тәэмин итәләр.

40. Шәхси торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:

40.1. йорт коймаларын шәхси торак чикләреннән ерак урнаштыру;

40.2. йорт биләмәләрендә һәм алар янәшәсендәге территорияләрдә яфракларны, теләсә нинди калдыкларны һәм чүп-чарны яндыру;

40.3. күмер, савытлар, утын, зур габарит калдыклары, төзелеш материалларын йорт биләмәләреннән читтә өергә;

40.4. йорт биләмәләреннән читтә транспорт чараларын юу;

40.5. йорт биләмәләреннән читтә ишегалды корылмалары төзү, ташландык чокырлар төзү;

40.6. әлеге территориянең урамнарында махсус транспорт һәм урып-жыю техникасының үтемлелеген кыенлаштыра торган коймалар урнаштыру;

40.7. территорияне төзекләндерү элементларын жимерергә һәм бозарга;

40.8. сүтелгән (төзек булмаган) транспорт чарасын йорт биләмәләреннән читтә сакларга;

40.9. якин-тирә территорияне теләсә нинди калдыклар белән чүпләү;

4.10. сыек калдыкларны, пычрак суларны агызу өчен жайланмалар урнаштыру, житештерү калдыкларын машиналар йөрү өлешенә чыгару.

41. Хужалык һәм башка корылмалар төзү гамәлгә ашырылган очракта, участок хужасы тарафыннан яқындагы территориядә төзелеш материалларын вакытлыча складлау (6 айга кадәр) рөхсәт ителә. Шул ук вакытта автотранспорт хәрәкәте тәэмин ителергә тиеш.

Яңгыр сулары канализациясе челтәрләре, карау һәм яңгыр коесы, су бирү корылмаларын карап тору

42. Күзәтү һәм яңгыр суларын кабул итү коелары, жир асты коммуникацияләре коелары, люклар (рәшәткәләр) ябык хәлдә булырга һәм транспорт һәм жәяүлеләрнең куркынычсыз хәрәкәтен тәэмин итүче төзек хәлдә булырга тиеш.

Күзәтү һәм яңгыр суларын кабул итү коеларын, камераларын һәм башка

урыннарны карап торуны, чистартуны һәм төзек техник хәлдә булуын гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләре белән туры китереп аларның хужалары тәэмин итә.

43. Яңгыр канализациясенә ведомство челтәрләрен карап тоту һәм эксплуатацияләү тиешле оешмалар хисабына башкарыла.

Хужалыксыз инженерлык коммуникацияләре һәм күзәтү коелары юлларны карап тотуны гамәлгә ашыручы махсус оешмалар тарафыннан тиешенчә куркынычсыз хәлдә сакланырга тиеш.

44. Яңгыр сулары канализациясе коллекторларының сакланышы максатыннан, сак зонасы коллектор күчәрәннән һәр якка 2 метрда урнаштырыла ;

45. Тиешле документларны рәсмиләштермичә һәм эксплуатацияләүче оешма, башка органнар белән язмача килешмичә яңгыр канализациясе коллекторларының сак зонасы чикләрендә гамәлдәге законда билгеләнгән очракларда рөхсәт ителми:

45.1. жир эшләре алып бару;

45.2. яңгыр сулары канализациясе челтәрләренә зыян китерү, су кабул итү люкларын шартлату яки жимерү;

45.3. сәүдә, хужалык һәм көнкүреш корылмалары төзү, урнаштыру;

45.4. сәнәгать, көнкүреш калдыкларын, чүп-чарны һәм башка материалларны ташлау.

46. су үткәрү, канализация, яңгыр сулары жайланмалары, системалар, челтәрләренә һәм корылмаларның төзек булмауы аркасында урамнарны, биналарны, корылмаларны су басу, бозлавыклар хасил булу, шулай ук газоннарга, тротуарларга, урамнарга һәм ишегалды территорияләренә су агызу рөхсәт ителми.

47. Авыл жирлегә территориясендә су ага торган коеларны һәм парга әйләндерү мәйданчыкларын урнаштыру рөхсәт ителми.

48. Яңгыр кабул итә торган коеларның рәшәткәләре даими чистартылган хәлдә булырга тиеш. Аларның үткәрү сәләтен чикли торган рәшәткәләр һәм коеларны чүпләү рөхсәт ителми. Яңгыр канализациясенә күзәтү һәм яңгыр суларын кабул итә торган коеларны профилактик тикшерү һәм аларны чистарту елына ике тапкырдан да ким булмаган рәвештә башкарыла. Күзәтү һәм яңгыр суларын кабул итү коеларын чистартканнан соң, чыгарылган пычраткыч матдәләренә барлык төрләре кичекмәстән чыгарылырга тиеш.

49. Күзәтү коеларның люклары машиналар йөрү өлеше, тротуарлар, жәяүлеләр һәм велосипед юлларын, яшел зоналарны бер дәрәжәдә тыгызлап башкарылырга тиеш.

Машиналар йөрү өлешендә, тротуарлар, жәяүлеләр һәм велосипед юллары, яшел зоналар белән тоташу урыны 2 см дан артмаска тиеш, яңгыр суларын кабул итү коелары- 3 см дан да артмаска тиеш.

50. Капкачлар яки рәшәткәләр жимерелгән яки юк булган коммуникацион коелар кимчелекләр табылганнан соң кичекмәстән челтәрдән файдаланучы оешма тарафыннан алдан кисәтүче билгеләр белән билгеләнергә һәм билгеләнгән вакытка алыштырылырга тиеш.

51. Инженерлык челтәрләрендә планлы эшләр вакытында канализация агымнары якындагы кое - канализация челтәренә, су һәм жылылык челтәрләреннән су яңгыр канализациясенә агызыла (булган очракта). Суны юлга чыгару тыела.

Су агу нәтижәләрен бетерү зыян күргән инженер челтәрләренә хужалары

хисабына да башкарыла.

52. Яңгыр сулары канализациясе челтэрлэрнең техник торышы (шул исәптән люкларны, рәшәткэләрне вакытында ябу) алардан файдаланучы оешмалар тарафыннан тәэмин ителә.

Техник элемент чараларын карап тоту

53. Биналарны инженер-техник тәэмин итү өчен билгеләнгән кабель элемент, телевидение, радио, Интернет һәм башка шундый челтэрләрне урнаштыру жир асты юлы белән башкарыла (траншеяларда, каналларда, тоннельләрдә).

54. Биналарга тышкы коммуникацияләрне башка ысул белән (һава, жир өсте) үткөрү, эксплуатацияләүче оешмаларның тиешле техник шартларын алу шарты белән, аларны жир астында урнаштыру мөмкинлеге булмаган очракта гына рөхсәт ителә.

55. Асылмалы элемент линияләрен һәм һава-кабель юлларын беркетү сыйфатында файдаланырга ярамай:

55.1. автомобиль юлларын төзекләндерү элементлары: юл киртэләре, светофорлар, юл билгеләре урнаштыру өчен билгеләнгән элементлар һәм конструкцияләр;

55.2. фасадлар, түбәләр, бина стеналары (төтен чыга торган урыннар, вентиляция, телевидение һәм радио күмәк кабул итү системасы антенналары, фронтоннар, козыреклар, ишекләр, тәрәзәләр).

56. Рөхсәт ителми:

56.1. элемент кабелен сузганда һава юлы белән бер бинадан икенчесенә кадәр юллар кисешү;

56.2. бүлгеч муфт шкафыннан тыш кабель запасларын урнаштыру.

57. Милекчеләр (хужалары) техник элемент чараларын (кабельләр, кабельләрне беркетү элементлары, бүлү һәм муфт шкафлары һәм башкалар), шулай ук алар ярдәмендә тоташтырыла торган техник жайланмаларны (кимчелекләр булдырмау һәм/яки изоляция тышчасы булмау, буяу булмау, коррозия һәм/яки механик жәрәхәтләр, чыбыклар һәм/яки аларны яктырту баганаларын һәм электр тапшыру линияләрен) тиешле халәттә карап тоталар.

Тышкы яктырту объектларын (чараларын) карап тоту

58. Тышкы яктырту элементларына яктырткычлар, кронштейннар, терәкләр, чыбыклар, кабельләр, туклану чыганаклары (шул исәптән жыю, туклану пунктлары, идарә тартмалары) керә.

59. Урамнар, юллар, жәяүлеләр тротуарлары, торак кварталлар, ишегаллары, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар территорияләре, шулай ук урам исемнәре һәм йортлар номерлары, юл билгеләре һәм күрсәткечләр, тышкы мәгълүмат чаралары һәм витриналар тәүлекнең караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.

60. Биналарның һәм корылмаларның милекчеләре милек формасына карамастан, биналарның һәм корылмаларның архитектур-нәфис яктыртылуы һәм эшчәнлеген проектлар буенча тәэмин итәргә тиеш.

61. Төп майданнарда һәм урамнарда яктыртучы яктырткычларның саны 3% тан

артмаска тиеш.

62. Сафтан чыккан газразрядлы лампалары бу максатлар өчен махсус билгелэнгән биналарда сакланырга һәм утильләштерү өчен махсус предприятиеләргә чыгарырга тиеш.

Әлеге төр лампаларны жирлек чүплекләренә, чүп-чар эшкәртү заводларына чыгарырга ярамый.

63. Металл баганалар, кронштейннар һәм тышкы яктырту жайланмаларының башка элементлары чисталыкта булырга тиеш, крен, коррозия булырга тиеш түгел һәм милекчеләр (хужалары, кулланучылар) тарафыннан кирәк булганда, кимендә өч елга бер тапкыр буялырга тиеш, һәм төзек хәлдә сакланырга тиеш.

64. Тышкы яктыртуның бердәм системасына тоташтырылган урам һәм йорт яны утларын тоту һәм ремонтлауны муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләре буенча әлеге эш төрләрен үткәргүгә конкурс откан вәкаләтле орган яки махсуслашкан оешма башкара.

Торак йортларның кереш бүлү жайланмаларына тоташтырган йорт яны утларын карап тотуны һәм ремонтлауны идарәче оешмалар башкара.

65. Тышкы яктырту баганалары, жәмәгать (тимер юл) транспортының элемтә чөлтәре баганалары, саклагыч, бүлү киртәләре, юл корылмалары һәм жиһазлар элементлары буялырга, язулардан һәм теләсә кайсы мәгълүмати-басма продукциядән чистартылырга, төзек хәлдә һәм чисталыкта булырга тиеш.

66. Тышкы яктырту баганаларын алыштырганда, жәмәгать транспортының элемтә чөлтәре баганасы күрсәтелгән конструкцияләр сүтелергә һәм чөлтәр хужалары тарафыннан өч тәүлек эчендә чыгарылган булырга тиеш.

Ауган тышкы яктырту баганалары тышкы яктырту баганалары хужасы тарафыннан чыгарыла, калган территорияләрдә - мондый ихтыяж булган (демонтаж) мизгелдән тәүлек дәвамында.

67. Жәмәгать (тимер юл) транспортының элемтә чөлтәре баганаларында һәм таянычларында урнаштырылган барлык элементларның һәм объектларның төзек һәм имин торышын һәм канәгатьләнәрлек тышкы күренешен милекче (хужасы) тәмин итә.

68. Үткәргечләр өзек булганда, терәкләр, изоляторлар зыян күргән очракта тышкы яктырту жайланмаларын файдалану рөхсәт ителми. Тышкы яктырту жайланмалары эшендә бозылулар булганда, электр үткәргечләре өзөлгән очракта яки терәгенә зыян килү белән бәйле очраklar ачыклангач, кичекмәстән бетерелергә тиеш.

69. Тышкы яктырту жайланмалары чөлтәрләренә үткәргечләрне һәм кабельләрне үз белдеге белән тоташтыру һәм ялгау рөхсәт ителми.

70. Тышкы яктырту объектлары яки тышкы яктырту чаралары белән жиһазландырылган объектларның милекчеләре (хужалары), шулай ук тышкы яктырту объектларына (чараларына) хезмәт күрсәтүче оешмалар:

70.1. урамнарны, юлларны тиешенчә яктыртуны, баганаларның һәм яктырткычларның, яктырту жайланмаларының сыйфатын күзәтеп торалар, бозылган яки зыян күргән очракта вакытында ремонт ясыйлар;

70.2. билгелэнгән тәртип нигезендә яктыртуны кабызуны һәм өзүнә күзәтәләр;

70.3. тышкы яктыртуны рәсмиләштерү һәм урнаштыру, карап тоту,

эксплуатацияләү кагыйдэләрен үтиләр;

70.4. тышкы яктырту фонарьларын үз вакытында алмаштыралар.

71. Мачт тирәсен жыештыру һәм тротуарларда урнашкан жәмәгать транспортының контакт челтәре һәм тышкы яктырту баганалары жыештыру тротуарларны жыештыру өчен жаваплы затлар тәэмин итә.

Автоматик режимда (хезмәт күрсәтүче персоналдан башка) эшләүче трансформатор һәм бүлгеч подстанцияләргә якин-тирә территорияләрне жыештыруны әлеге объектлар булган территория хужалары тәэмин итә.

Кече архитектура формаларын карап тоту

72. Кече архитектура формаларына декоратив-сәнгать бизәлеше элементлары (скульптура, аерым торучы инсталляция, стрит-арт), аерым торучы күрсәткечләр (стеллар), мобиль һәм вертикаль яшелләндерү жайланмалары, су жайланмалары, муниципаль жиһазлар, жирлек территориясендәге коммуналь-көнкүреш һәм техник жиһазлар керә.

73. Кече архитектура формаларын карап тоту бирелгән жир участоклары чикләрендә, гомуми файдалану территорияләрендә жир кишәрлекләре хокукына ия булучылар тарафыннан гамәлгә ашырыла - муниципаль заказны урнаштыру нәтижәләре буенча әлеге эш төрләрен үткәргә конкурс откан оешма белән килешү нигезендә вәкаләтле орган тарафыннан тәэмин ителә.

74. Кече архитектура формалары хужалары:

74.1. кече архитектура формаларын чиста һәм төзек хәлдә тоталар;

74.2. язгы чорда кече архитектура формаларын план буенча карап тикшерәләр, аларны иске буядан, күгәрәкләрдән чистарталар, юдыралар, шулай ук ватылган элементларны алмаштыралар;

74.3. кышкы чорда кече архитектура формалары, шулай ук аларга якин килү юллары кар һәм боздан чистарталар;

74.4. тотып алынган тигез өслекле комлыкларны карап торалар, комлыкларда кимендә елга бер тапкыр комны алыштыралар;

74.5. балалар, спорт, хужалык мәйданчыклары һәм ял итү мәйданчыклары жиһазларының ныклығы, ышанычлылыгы һәм куркынычсызлыгы таләпләренә туры килүен күзәтәләр;

74.6. фонтаннар эшләгән чорда су өслеген чүп-чардан көндәлек чистарталар.

75. Рөхсәт ителми:

75.1. кече архитектура формаларын тиешенчә файдаланмау (өлкәннәргә балалар өчен булган уен мәйданчыкларында ял итәргә, спорт мәйданчыкларында кием киптерергә һәм башкалар);

75.2. теләсә кайсы мәгълүмати-басма продукцияне кече архитектура формаларында урнаштырырга һәм ябыштырырга;

75.3. кече архитектура формаларын һәм аларның конструктив элементларын ватырга һәм бозырга;

75.4. фонтанда су коенырга.

Стационар булмаган объектларны карап тоту

76. Стационар булмаган объектларны урнаштыру муниципаль хокукый акт

белән билгеләнгән тәртиптә мондый объектларны урнаштыру схемасы нигезендә гамәлгә ашырыла.

77. Жир участогын арендауа килешүе срогы чыкканнан соң стационар булмаган объект арендатор тарафыннан демонтажлана, ә жир участогы- бушатыла һәм беренчел халәткә китерелә.

78. Стационар булмаган объектларның хужалары булган юридик һәм физик затлар:

78.1. аларны ремонтлау һәм буяуны башкаралар. Ремонт, проект документациясе белән билгеләнгән буенча тышкы төрен һәм төсләрнең сакланышын исәпкә алып башкарылырга тиеш;

78.2. якын-тирә территориядә яшел үсентеләр, газоннар, бордюр ташы, кече архитектура формалары (алар булганда) сакланышын күзәтәләр, әлегә Кагыйдәләр белән билгеләнгән таләпләр нигезендә әлегә территорияне карап торалар;

78.3. стационар булмаган объектлар янында урналар урнаштыралар, чүп савытларын көн дәвамында кирәк булганда чистарталар, эмма тәүлегенә бер тапкырдан да ким түгел, елга бер тапкырдан да ким булмаган чүп савытларын буйыйлар.

79. Рөхсәт ителми:

79.1. проектлар белән каралмаган корылмаларга янкорма, козыреклар һәм башка корылмалар төзү;

79.2. стационар булмаган объектларга якын сәүдә-суыткыч жиһазларын кую;

79.3. стационар булмаган объектларда һәм аларның түбәләрендә тара, товарлар, детальләр, көнкүреш һәм житештерү характерындагы башка предметлар куярга, шулай ук стационар булмаган объектларны склад максатлары өчен файдаланырга;

79.4. жиһазлар, калдыклар урнаштыру белән стационар булмаган объектлар арасында янгынга каршы өзеклекләр тудыру.

Төзелеш эшләре житештерү урыннарын карап тоту

80. Төзелеш мәйданчыкларын һәм аның янәшәсендәге территорияләрне карап тоту, төзекләндерү, төзекләндерү эшләре тәмамланганнан соң, төзелеш һәм башка төр эшләрне торгызу төзүче жылкәсенә төшә.

Төзелеп бетмәгән төзелеш объектлары төзелеш чөлтәләре белән ябылган булырга тиеш.

81. Башлаганчы, шулай ук төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләрне башкару чорында да эшләргә кирәк:

81.1. авыл жирлегә Башкарма комитетының хокукый актлары таләпләре нигезендә төзелеш мәйданчыгы территориясенә бөтен периметры буенча типлаштырылган коймалар урнаштыру;

81.2. төзелеш мәйданчыгы коймасының гомуми тотрыклылыгын, ныклыгын, ышанычлылыгын, эксплуатацион куркынычсызлыгын тәмин итәргә;

81.3. төзелеш мәйданчыгын койманың техник торышын, аның чисталыгын күзәтеп торырга, пычрактан, кардан, боздан, мәгълүмати-басма продукциядән һәм граффитидан вакытында чистартырга кирәк;

81.4. төзелеш мәйданчыгы территориясенә кергәндә, гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә жавап бирә торган төзелеш объектының

мәғлүмат щитын урнаштырырга һәм аны тиешле хәлдә тотарга;

81.5. төзелеш мәйданы периметры буенча тышкы яктыртуны тәэмин итергә;

81.6. төзелеш мәйданчыгына керү юлларын, урамнарның машиналар йөри торган өлешенә пычрак һәм чүп чыгармый торган итеп транспорт чараларының тәғәрмәчләрен чистарту яки юу пунктларын жиһазландырырга кирәк;

81.7. төзелеш мәйданчыгы территориясендә каты көнкүреш, зур габарит һәм төзелеш калдыклары жыю өчен контейнерлар һәм (яки) бункерлар булуны тәэмин итәргә;

81.8. төзелеш мәйданчыгыннан каты көнкүреш, зур габаритлы һәм төзелеш калдыкларын билгеләнгән тәртиптә чыгаруны оештыруны тәэмин итәргә;

81.9. төзелеш мәйданчыгы территориясеннән чистартылган һәм тиешле тәртиптә килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарда карны чыгаруны тәэмин итәргә;

81.10. эшләр вакытында гамәлдәге жир асты инженер коммуникацияләрен, тышкы яктырту челтәрләрен, яшел утыртмаларны һәм кече архитектура формаларын саклауны тәэмин итәргә.

82. Төзелеш материаллары, жиһазлары, автотранспорт һәм күчмә механизмнар, ярдәмче биналар, эшчеләрнең һәм хезмәткәрләрнең вакытлыча урнашу өчен көнкүреш вагоннары, төзелеш калдыкларының транспорт партияләрен вакытлыча саклау һәм туплау урыннары төзелеш мәйданнары чикләрендә төзелеш оешмасы проекты нигезендә урнаштырыла.

83. Рөхсәт ителми:

84.1. гражданның шәхси һәм ижтимагый иминлеген тәэмин итүгә бәйле коткару, авария-торгызу һәм башка кичектергесез эшләрдән тыш, 23.00 сәгатътән 7.00 сәгатъкә кадәр төзелеш, ремонт, йөк төяү-бушату һәм башка эшләрне оештыру һәм үткөрү;

84.2. жирлек Башкарма комитетының тиешле рөхсәте (күрсәтмәләре) булмаган юллар һәм тротуарларның йөрү өлешен тарайту яисә ябу;

84.3. чүп-чарны яндыру һәм төзелеш производствосы калдыкларын утильләштерү.

Жирләү урыннарын тоту

85. Этик, санитар һәм экологик таләпләр нигезендә бирелгән жирләү урыннарын карап тоту федераль законнар һәм муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән жирләү урыннарын карап тоту кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

86. Жирләү урыннарын санитар тәртиптә тотуны муниципаль заказ урнаштыру нәтижәләре буенча әлеге эш төрен уздыруга конкурс откан вәкаләтле орган яки махсуслаштырылган оешма башкара.

87. Жирләү урыннарын карап тотуга таләпләр:

88.1. зиратларда жәмәгать бәдрәфләре чиста һәм төзек булырга тиеш. Жәмәгать бәдрәфләре территорияләрендә урналар чистартылырга тиеш;

89.2. зират территориясендә калдыклар һәм чүп савытлары өчен контейнерлар чистартылырга тиеш. Калдыклар жыелган саен 3 көнгә кимендә бер тапкыр чыгарылырга тиеш;

89.3. ауган һәм авария хәлендә агачлар булу рөхсәт ителми. Авария хәлендәге агачлар табылган вакыттан алып тәүлек дәвамында алып ташланырга тиеш;

89.4. үлгәннәрнең каберләре яки каралмаган каберләр пычрактан һәм чүп-чардан чистартылырга, калкулык һәм каберлекләр белән жиһазландырылырга тиеш.

90. Кышкы чорда Күмү урыннарын тоту үзенчәлекләре:

91.1. зиратларның үзәк юллары, керү юллары, тротуарлар киңәйтелергә һәм кардан чистартылырга тиеш. Боз катламнары булмаган тигез кар катламы булу рөхсәт ителә;

92.2. үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә тиеш. Юллар һәм тротуарларны кар явуга ук эшкәртү башланырга тиеш;

93.3. беренче чиратта кар чыгару, бозны төшерү һәм кар-боз өемнәрен бетерү үзәк һәм керү юлларында зарур;

93.4. жирләү урыннарының жәяүлеләр зоналарында бозлавыкка каршы кулланылган материалларны, юллардан чистартылган кар һәм бозны каберләргә, газоннарға, куакларға кую рөхсәт ителми.

94. Жәйге чорда жирләү урыннарын тоту үзенчәлекләре:

94.1. үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар, каберләр арасында узу һәм жирләү урыннарында гомуми файдаланудагы башка территорияләр төрле пычрактан чистартылырга тиеш;

94.2. яшел үсентеләрне санитар кисү, чүп үләннәрен бетерү буенча чаралар ел саен башкарылырга тиеш.

95. Жирләнгән урынны, кабер өсләрендәге корылмаларны (крестлар, һәйкәлләр, плитәләр, склеплар һ.б.) карау, чәчәк һәм декоратив куаклар утырту, колумбарияне карау ирле-хатынлы, туганнары, яки мәрхүмнең законлы вәкиле булган башка зат тарафыннан санитар таләпләрне мәжбүри үтәү белән башкарыла.

Автотранспорт чараларын озак вакытлы һәм кыска вакытлы саклау машина кую урыннарын карап тоту

96. Автотранспорт чараларын озак вакыт һәм кыска вакытлы саклау машина кую урыннары (алга таба - машина кую урыннары) гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, шулай ук әлеге Кагыйдәләр нигезендә машина кую урыннарын урнаштыру өчен бирелгән жир кишәрлеге хужасы (алга таба - хужасы) тарафыннан башкарыла.

97. Хужалар:

98.1. машина кую урыннары территориясенең бөтен периметры буенча коймалар урнаштыралар, ул механик йогынтысына һәм тышкы мохит йогынтысына тотрыклы булырга тиеш;

98.2. машина кую урыннарының техник торышын, аларның чисталыгын күзәтәләр, пычрактан, кардан, боздан, мәгълүмати-басма продукциядән вакытында чистарталар;

98.3. материаллар туплау, комплектланган транспортны, төрле конструкцияләрен саклауга машина кую урыннары территорияләрендә юл куймыйлар;

98.5. стоянкалар территорияләрен гамәлдәге нормалар һәм кагыйдә таләпләренә

туры килә торган яктылыкны тигез бүлүне тәмин итә торган тышкы яктырту белән жиһазландыралар;

98.6. машина кую урыннары территорияләрендә автомобиль юу һәм ягулык-майлау материаллары агулы автомобильләрне кую рөхсәт ителми;

98.7. машина кую урыннары территорияләрен санитар һәм янгынга каршы кагыйдәләрне үтәп тоталар.

98.8. инвалидларның тукталышлар территориясенә тоткарлыксыз керә алуын тәмин итәләр һәм инвалидларның махсус автотранспорт чараларын кую өчен 10% тан да ким булмаган урын (эмма бер урыннан да ким булмаган) бүлеп бирәләр, анда башка транспорт чаралары туктап торышыла. Инвалидлар "Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында" 1995нче елның 24нче ноябрәндәге 181-ФЗ номерлы Федераль законның 15нче маддәсе нигезендә бушлай махсус автотранспорт чараларын парковкалау өчен урыннардан файдалана.

Жирлек территориясен бәйрәмчә бизәү

99. Авыл жирлегә территориясен бәйрәмчә бизәү дәүләт һәм башка бәйрәмнәр, истәлекле вакыйгалар белән бәйле чаралар үткәрү чорында башкарыла.

Бәйрәм (вакыйгалар) бизәлеше афиша, панно урнаштыру, декоратив элементлар һәм композицияләр урнаштыру, шулай ук бәйрәм (вакыйга) яктырткычлары (яктылык гирляндалары һәм элементлары, сеткалар, күләмле яктылык композицияләре, яктылык проекцияләре һ.б.) урнаштыру күздә тотыла. Бәйрәм (вакыйга) бизәлеше конструкцияләре аерым торучы һәм (яки) бинаның фасадындагы конструкцияләр рәвешендә урнаштырыла ала.

Бәйрәм (вакыйга) уздыру элементларын эзерләгәндә һәм урнаштырганда юл хәрәкәтен жайга салу техник чараларының күрүчәнлеген киметергә, зыян салырга һәм начарайтырга ярамый.

IV. Төзекләндерү эшләре исемлегә һәм аларны үтәү вакыты аралыгын кертәп, жирлек территорияләрен чистарту тәртибе

Жирлек территориясен жыештыру һәм карап тотуға гомуми таләпләр

100. Жирлек территориясен жыештыру һәм карап тоту башкарыла:

1) жәйге чорда – 15нче апрельдән 14нче октябргә кадәр;

2) кышкы чорда-15нче октябрдән 14нче апрельгә кадәр.

Әлегә сроклар һава шартларына бәйле рәвештә жирлек башкарма комитеты тарафыннан үзгәртелергә мөмкин.

101. Авыл жирлегә территориясен жыештыру түбәндәгеләрне үткәрү юлы белән башкарыла:

1) жирлек территориясен карап тоту, жыештыру буенча системалы эшләр;

2) жирлек Башкарма комитетының хокукый актлары нигезендә бердәм массакуләм чаралар (өмәләр).

102. Жәйге чорда жирлек территориясен жыештыру, юу, су сибү, себерү һәм башка эшләргә башкару максатыннан башкарыла һәм үз эченә ала:

103.1. ясалма өслекле территорияләргә себерү (коры һава торышында су сибү),

тузан һәм урам-юл челтәре объектларының һәм яңгыр сулары канализациясе белән жиһазландырылган ясалма өслекле башка территорияләрне юырга. Юл катламы, майданнар, тротуарлар һәм ясалма өслекле башка территорияләрне юу барлык кинәктә башкарыла;

103.2. яңгыр сулары канализациясе рәшәткәсен чистарту;

103.3. бөтен территориядән чүп жыю;

103.4. ел саен, 1нче июньгә кадәр, кече архитектура формалары, бакча һәм урам жиһазлары, урналар, спорт һәм балалар майданчыклары, коймалар, бордюрларны буяу;

103.5. гомуми файдаланудагы территорияләрдә (үләннәр 15 см дан артык биеклектә) үләнне даими рәвештә чабу (аннан файдалану чикләнгән территорияләрдән һәм махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләрдән тыш) һәм тәүлек дәвамында чабылган үләнне жыештыру;

103.6. яфрак коелган вакытта тәүлегенә бер тапкыр коелган яфракларны жыю һәм чыгару;

103.7. бордюрларны юганнан соң янындагы чүп-чардан лотокларны жыештыру.

104. гомуми файдалану территориясен кышкы чорда жыештыру үз эченә ала:

104.1. юл өслекләрен һәм тротуарларны кардан, боздан һәм чүп-чардан чистарту;

104.2. тайгак яки бозлавык туганда-жәяүлеләр зоналарына, баскычларга ком сибү, бозлавыкка каршы материал белән юл катламнарын эшкәртү;

104.3. язгы чорда карны йомшару һәм кар сулары агуын оештыру.

105. Жирлек территориясендә башкарыла торган жыештыру эшләренең технологиясе һәм режимы һава шартларына бәйсез рәвештә транспорт чаралары һәм жәяүлеләрнең тоткарлыксыз хәрәкәтен тәмин итәргә тиеш.

106. Кышкы чорда жәяүлеләр тротуарларын, жир өсте кичүләрен, баскычларны чистарту үзенчәлекләре:

106.1. жәяүлеләр өчен тротуарлар, жир өсте кичүләре, баскычлар күрсәтелгән корылмаларның жәяүлеләр өлеше кинәгендә кардан чистартылырга тиеш;

106.2 интенсив кар яву чорында жәяүлеләр тротуарлары, баскычлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртеләргә һәм чистартылырга тиеш;

106.3. бозлавык барлыкка килгәндә бозлавыкка каршы материаллар белән беренче чиратта баскычлар, аннары тротуарлар эшкәртелә.

Бозлавыкка каршы материаллар эшкәртү вакыты тайгак булу сәбәпле дүрт сәгатәтән артмаска тиеш;

106.4. яшел үсентеләрнең сакланышы һәм кар суларының агуын тәмин итү шарты белән, бу максатлар өчен алдан билгеләнгән урыннарда химик реагентлар белән пычратмаган эрегән карны газон яки шул максатларда билгеләнгән урыннарда куярга рөхсәт ителә.

107. Жирлек территориясендә рөхсәт ителми:

107.1. урамнарда, майданнарда, яшел үсентеләр булган участокларда, скверларда, паркларда, газоннарда, пляжларда һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләрдә чүпләү;

107.2. гамәлдәге законнар нигезендә жирләү урыннарыннан читтә гомуми файдалану территорияләрендә мемориаль кабер корылмаларын (истәлекле

корылмалар, коймалар) урнаштыру;

107.3. бу максатка карамаган урыннарда транспорт чараларын чистарту, юу, техник хезмэт күрсәтү ;

107.4. биналар һәм корылмалар, һәйкәлләр, мемориаль такталар, агачлар, куаклар, кече архитектура формалары һәм башка төзекләндерү элементларын жиңмерергә һәм зыян китерергә, шулай ук аларны үз белдеклеге белән үзгәртеп корырга һәм урнаштырырга;

107.5. бу максатка карамаган урыннарда, баганаларда, стеналарда, коймаларда, жәмәгать транспорты тукталышы урыннарында граффити ясарга, язарга, рәсем ясарга, мәгълумат-басма продукцияне ябыштырырга һәм элергә;

107.6. бирелгән жир кишәрлекләренең чикләреннән һәм (яки) киртәләреннән читтә милкен складларга һәм сакларга;

107.7. савытларны, сәнәгать товарларын һәм башка сәүдә предметларын тротуарларда, газоннарда, юлларда урнаштыру һәм өеп кую;

107.8. тиешле булмаган урыннарда кар өю;

107.9. тимер-бетон блоклар, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, корылмалар һәм башка жайланмалар урнаштыру юлы белән юл һәм тротуарларны рөхсәтсез каплау.

108. Рөхсәт ителмәгән урыннарда калдыкларны урнаштырган затлар әлеге территорияне үз хисабына жыештырып, чистарталар, кирәк булганда жир кишәрлеген рекультивациялиләр.

20 тәүлек эчендә рөхсәтсез калдыклар ташлаган зат билгеләнмәсә, калдыкларны бетерү һәм санкцияләнмәгән чүплекләр территорияләрен рекультивацияләү әлеге территорияне жыештыру өчен жаваплы оешмалар тарафыннан (яки әлеге төр хезмәт килешүдә каралган очракта калдыкларны чыгаруны гамәлгә ашыручы махсуслаштырылган оешма тарафыннан) башкарыла.

109. Билгеләнгән тәртиптә бирелмәгән һәм муниципаль милектә булган жир кишәрлекләрендә (территорияләрдә) барлыкка килгән чүплекләргә бетерү вәкаләтле орган тарафыннан тәмин ителә.

Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын жыештыру

110. Жирле әһәмияттәге автомобиль юлларын (алга таба - юллар) жыештыру машиналар йөрү өлешен, тротуарларны, жәмәгать транспортын көтү тукталышларын, ясалма юл корылмаларын, парковкаларны (парковка урыннарын) пычрак, чүп-чар, кар һәм боздан даими чистартуны үз эченә ала.

111. Язгы-жәйге чорда юлларны жыештыру, юуны, су сибүне, урыннарда тузганны бетерүне, себерүне һәм башкаларны үз эченә ала.

Көзге-кышкы чорда юлларны жыештыру чүп-чардан, кар һәм боздан, пычрак, юлларга ком-тоз катнашмасы сибүне, тротуарларны коры ком сибүне күздә тоталар.

112. Юл буенда урнашкан урналарда чүпләрне чистарту көненә бер тапкырдан да ким булмаган, тукталыш майданчыкларында көнгә ике тапкыр башкарыла.

113. Жәмәгать транспортын көтү павильоннары тузанланмаган, буялган һәм чистартылган булырга тиеш, санкцияләнмәгән мәгълумати-басма продукциядән, граффитидан чистартылган булырга тиеш. Кышкы чорда кардан чистартылырга тиеш.

114. Аерым элементлар буенча юлларны жәйге жыештыру буенча таләпләр:

114.1. машиналар йөрү өлеше юбылырга һәм төрле пычрактан тулысынча чистартылырга тиеш. Жайга салу линияләре белән билгеләнгән күчеш, резерв полосалары ком һәм вак чүп-чарлардан даими чистартылырга тиеш;

114.2. ике метрлы лоток зоналарында комлы нанос һәм пычраклык булырга тиеш түгел. Ком ешлыклары һәм төрле вак чүп-чар белән пычрануга рөхсәт ителә, алар махсус машиналарның эш циклы арасында барлыкка килергә мөмкин;

114.3. юл кырыйлары зур габарит калдыкларыннан һәм башка чүптән чистартылырга тиеш.

115. Юлларны кышкы жыештыру буенча таләпләр:

115.1. кышкы чорда юлларны жыештыру үз эченә ала:

юл йөрү өлешен кардан һәм боздан чистарту, жәмәгать транспортын көтү тукталышларын себерү, кар көртләрен эттерү һәм карны ташу;

116. Рөхсәт ителми:

116.1. иртәнге сәгать 8дән соң, юл йөрү өлешен жыештыручы зат белән килешү булмаганда, юл һәм юлларның йөрү өлешенә ишегалды территорияләреннән, предприятие, оешма территорияләреннән, төзелеш мәйданчыкларыннан, сәүдә объектларыннан чистартыла торган кар, бозны чыгарырга яки күчерергә;

116.2. бозлавыкка каршы реагент сыйфатында техник тоз һәм сыек хлористый кальцийны тротуарларда, жәмәгать транспортын көтү тукталышларында, паркларда, скверларда, ишегалларында һәм башка жәяүлеләр зоналарында һәм яшел үсентеләр булган территорияләрдә куллану;

116.3. пычранган ком-тоз катнашмасы белән кар, шулай ук ватылган бозны газоннарда, чәчәк түтәлләренә, куакларга һәм башка яшел үсентеләргә күчерү;

116.4. билгеләнгән тәртиптә килештерелмәгән урыннарда кар чыгару һәм өю;

116.5. кар өемнәрен формалаштырырга:

1) юллар һәм урамнар киселешендә бер дәрәжәдә;

2) жәмәгать транспортын көтү тукталышыннан 20 метрга якин урында;

3) транспорт коймалары яки югары бордюр белән жиһазландырылган юл участкаларында;

4) тротуарларда;

5) якин-тирә территорияләргә керү юлында;

116.6. юлга автотранспорт көпчәкләре белән туфрак һәм пычркны чыгару;

116.7. грунт, чүп-чарны, юеш төзелеш материалларын, жиңел савытларны, агачларны брезент белән капламыйча ташу, яки юлларны пычратуны булдырмый торган башка материал белән каплау, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм эретмәләрне (шул исәптән цемент-комлы эремәне, известь, бетон катнашмаларын) аларны юлга, тротуар, юл кырыйларына яки юлга якин газонга түгү мөмкинлеген булдырмыйча транспортлау.

Кешеләрнең күпләп булу һәм ял итү урыннарын жыештыру, санитар тоту һәм төзекләндерү

117. Ял итү һәм кешеләр күпләп була торган урыннарда түбәндәгеләр керә:

1) бистә урманнарында, пляжларда оештырылган мәйданнар, парклар, скверлар, яр буйлары;

2) актив ял итү һәм тамаша чаралары урыннары-стадионнар, уен комплекслары, ачык сәхнә мәйданчыклары һәм тд.;

3) сәүдә объектлары территорияләре (ваклап сату базарлары, сәүдә комплекслары, стационар булмаган ваклап сату челтәре объектлары комплекслары), жәмәгать туклануы, социаль-мәдәни билгеләнештәге, көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары территорияләре;

4) административ һәм ижтимагый биналар, учреждениеләр янындагы территорияләр.

118. Барлык мәйданнарны, паркларны, скверларны, яр буйларын һәм гомуми файдаланудагы башка территорияләргә жыештыру:

118.1. кышкы чорда паркларда, бакчаларда, скверларда, яр буйларында һәм башка ял зоналарында юлларны чистартканда, яшел үсентеләрнең сакланышы тәэмин итү шарты белән, алдан ук шушы максатлар өчен билгеләнгән урыннарда вакытлыча химик реагентлар булмаган кар һәм кар суларын туплау рөхсәт ителә.

119. Ваклап сату базарларын жыештыру һәм санитар карап тоту:

119.1. ваклап сату базарлары территорияләре (алга таба - базар) төзекләндерелгә, бәдрәфләр, хужалык һәм контейнер мәйданчыклары, контейнерлар һәм чүп савытлары белән жиһазландырылырга, каты капламнар һәм яңгыр һәм кар сулары өчен авышлыклар, шулай ук суүткәргеч һәм канализация булырга тиеш;

119.2. базар территориясендә төп жыештыру аны япканнан соң башкарыла. Көндөз каты көнкүреш калдыклары белән тутырылган чүплекләргә чистарталар;

119.3. елның жәйге чорында базар территориясендә мәжбүри рәвештә атна саен дымлы жыештыру башкарыла;

119.4. базар территориясендә бер урна 40 кв. м мәйдан исәбеннән куела, шул ук вакытта алар арасында прилавка линиясе буйлап ераклык 10 метрдан артмаска тиеш;

120. Базар территориясендә һәм аның янында урнашкан оешмалар, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, киосклар, сәүдә палаткалары һәм павильоннары эшчәнлегенә каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү төзмичә рөхсәт ителми.

121. Сәүдә һәм (яки) жәмәгать туклануы объектларын жыештыру һәм санитар тоту:

121.1. сәүдә һәм (яки) жәмәгать туклануы объектлары территорияләрен тулысынча чистарту тәүлегенә ике тапкырдан да ким (иртән һәм кич) башкарылмый. Көндөз патруль жыештыру вакытында калдыклар белән тутырылган чүплекләр чистартыла;

121.2. сәүдә һәм (яки) жәмәгать туклануы объектларына керү юлында бер үк формада һәм төстә икедән дә ким булмаган урна куела;

121.3. вакытлыча урам сәүдәсе урыннарында 10 м радиуста газоннарда һәм тротуарларда савытларны һәм товарны урнаштыру рөхсәт ителми;

121.4. калдыкларны чыгару тәэмин ителә.

122. Башка сәүдә мәйданчыклары, стационар булмаган ваклап сату челтәре, социаль-мәдәни билгеләнештәге объектлар территорияләрен жыештыру аларны япканнан соң елның жылы вакытында алдан су сибеп башкарыла. Агымдагы

жыештыру көн дәвамында башкарыла. Көндөлек көнкүрөш калдыкларын чыгару тээмин ителә.

123. Халык күпләп була торган һәм ял итә торган урыннарны төзекләндерү:

123.1. кешеләрнең күпләп ял итү һәм булу урыннары территориясендә төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге каты өслекләр (плитка яки асфальт рәвешендә), өслекләрнең тоташтыру элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр, чүп-чар өчен урналар һәм кече контейнерлар, урам техник жиһазлары, яктырту жиһазлары, архитектура-декоратив яктырту жиһазлары, жирлек мәгълүмат йөртүчеләре, яшелләндерү участкаларын саклау элементларын (металл коймалар, махсус капламалар һ.б. рәвешендә) үз эченә ала;

123.2. пляжлардан тыш, ял итү һәм кешеләр күпләп була торган барлык территорияләргә дә каты өслекле яки утыртылган үлән яки яшел үсентеләр булган үсемлек грунт булырга тиеш;

123.3. ял итү һәм кешеләр күпләп жыела торган урыннар территорияләрендә яшелләндерү участкаларын чәчәк түтәлләре, газоннар, ялгыз, төркөм утыртмалары, вертикаль, күптәруслы, яшелләндерүнең мобиль формалары рәвешендә проектларга кирәк;

123.4. кешеләр күпләп ял итү һәм булу урыннары жиһазландырылган һәм эшли торган бәдрәф кабиналары белән жиһазландырылырга тиеш;

123.5. пычранган саен фонтаннар, буалар, елга ярлары ял итү урыннары территорияләрендә яки кешеләр күпләп жыела торган урыннарда чистартылырга тиеш;

123.6. массакүләм чаралар үткәргәндә, аларны оештыручылар чаралар үткөрү урынын жыештыруны, аның янәшәсендәге территорияләргә төзекләндерүне тээмин итәләр. Чараны үткөрү урынын жыештыру һәм аның янәшәсендәге территорияләргә төзекләндерү һәм бозылган төзекләндерү эшләрен торгызу тәртибе чараны үткөрүгә тиешле рөхсәт алу стадиясендә билгеләнә.

124. Халык күпләп ял итә торган урыннар территорияләрендә рөхсәт ителми:

124.1. савытларны һәм сәүдә жиһазларын моның өчен билгеләнмәгән урыннарда өеп куерга һәм сакларга ;

124.2. территорияне житештерү һәм куллану калдыклары белән пычрату;

124.3. автотранспорт чараларын юарга һәм ремонтларга, файдаланылган ягулык-майлау сыекчаларын агызырга;

124.4. автостоянкалар, гаражлар, аттракционнар урнаштыру, билгеләнгән тәртипне бозып реклама конструкцияләре урнаштыру;

124.5. газоннарга, табигый һәм ясалма яшелләндерү объектларына зыян китерү;

124.6. кече архитектура формаларын бозу һәм аларны билгеләнгән урыннарыннан күчерү;

124.7. сыек азык-төлек калдыкларын сатуратор жайланмаларыннан суга, тротуарларга, газоннарга һәм бистә юлларына сибәргә;

125.8. автотранспорт чараларының түләүле парковкаларын законсыз оештырырга;

125.9. стационар булмаган объектларны үз белдеге белән урнаштыру;

125.10. тротуарларның асфальт-бетон өслеген, якин-тирә яшел зоналарның һәм территорияләргә төзекләндерүнең башка элементларының бөтенлеген бозарга;

125.11. территориясендә сәүдә-суыткыч жиһазларын урнаштыру;

125.12. халыкның каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен билгеләнгән контейнерларга (бункерларга), калдыклар урнаштыру өчен идарәче оешмалар белән килешүе булмаса, каты көнкүреш калдыкларын контейнерларга (бункерларга) куярга;

125.13. тимер-бетон блоklar, багана, коймалар, шлагбаумнар, корылмалар һәм башка жайланмалар урнаштыру юлы белән тротуарларны рөхсәтсез каплау;

125.14. сәүдә объектыннан читтә товар кую;

126.15. учак кабызырга, шул исәптән ачык уттан файдалануны күздә тоткан чаралар үткәргә, мангалларны һәм ачык ут ярдәмендә ризык әзерләү өчен башка жайланмалар кулланырга.

Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен жыештыру, карап тоту һәм төзекләндерү

127. Йорт яны территориясен жыештыру:

127.1. жыештыру түбәндәге тәртиптә үткәрелергә тиеш: тротуарларны, жәяүлеләр юлларын (бозлавык һәм тайгак булган очракта - ком сибү), э аннары ишегалды территорияләрен жыештыру;

127.2. кар чистартудан тыш, кар яуган вакытта башкарыла торган жыештыру 8.00 сәгатькә кадәр бара.

Механикалаштырылган жыештыруны машина тизлегә 4 км/сәг. кадәр көндезгә вакытта үткәргә рөхсәт ителә.

128. Жәйге жыештыру:

128.1. йорт яны территорияләрен жәйге жыештыру: себерү, юу яки кул белән, яки махсус машиналар ярдәмендә су сибү - күбесенчә иртәнге һәм соңарып, кичке сәгатьләрдә башкарылырга тиеш;

128.2. тротуарларны бары тик ачык тротуарларда гына, туры сызыклы юл белән каплай торган һәм биналардан урамның йөрү өлешенә юнәткән юлларга юарга кирәк;

128.3. көннең эссе вакытында тротуарларга су сибү кирәк булганда, тәүлегенә ике тапкырдан да ким булмаска тиеш.

129. Кышкы жыештыру:

129.1. түбәләрдә жыелган кар жиргә вакытында төшерелергә һәм юл бие полосасына өелергә, э киң тротуарларда теземнәргә формалаштырылырга тиеш;

129.2. чистартылган кар тротуарлардан машиналар йөри торган юлдан соң кырый полоса өлешенә, э ишегалларында-складлау урыннарына өелергә тиеш;

129.3. квартал эчендәге йөрү юлларынан жыелган карны бер үк вакытта бортлы таш белән янәшә урнашкан өемгә һәм көртләргә салырга яки, кагыйдә буларак, роторлы кар чистарткычлар ярдәмендә юл кырында урнаштырырга кирәк;

129.4. урамнарның машиналар йөри торган өлешеннән газоннар белән аерылып торган 6 метрдан артык киңлектәге тротуарларда, карны тротуар уртасына алга таба чыгару өчен эттереп куярга рөхсәт ителә;

129.5. тротуарларда теземнәргә һәм өемнәргә кар салу эшләре кар яуган вакыттан соң алты сәгатьтән дә соңга калмыйча, э калган территорияләрдә 12 сәгатьтән дә соңга калмыйча төгәлләнергә тиеш;

129.6. чиста, куллану калдыклары, ком-тоз катнашмасы һәм реагентлар белән пычранмаган ишегалдында, квартал араларындагы юллардан жыела торган карны яшел үсентеләргә зыян китермичә, кар суларын ырып жибәреп өеп куерга рөхсәт ителә;

129.7. тротуарларны һәм квартал эчендәге юлларны кулдан чистартканда кар тулысынча, кыргычлар астына кадәр жыелырга тиеш. Камилләшмәгән катламнар булган очракта, карны алга таба тыгызлау өчен кар катламы калдырып, жыярга кирәк;

129.8. тайгак булса, юл катламнарын ком-тоз катнашмасы белән эшкәртү норма буенча 0,2-0,3 кг/м исәбеннән бүлгечләр ярдәме белән башкарылырга тиеш;

129.9. эшкәрткәннән соң йомшартылган боз кисәкләре этеләргә яки себереләргә тиеш, аларның ачык грунтка, агачлар яки газоннарга элэгүенә юл куелмаска тиеш

130. Яз житү белән тормышка ашырыла:

130.1. канауларны юдырту һәм чистарту, кар сулары нормаль аксын өчен кирәк булган урыннарда су агуны тәэмин итү өчен чистарту;

130.2. системалы рәвештә люкларга һәм яңгыр сулары челтәренәң кабул итү коеларына кар суы кудыру;

130.3. кар эреп беткәннән соң ишегалды территорияләрен кардан һәм боздан чистарту.

131. Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен карап тоту:

131.1. күпфатирлы йортның йорт яны территориясен (алга таба - йорт яны территориясен) карап тоту үз эченә ала:

1) даими жыештыру;

2) карау һәм яңгыр сулары коеларының люкларын һәм рәшәткәләрен, дренажларны, лотокларны, үткәргеч торбаларны ремонтлау һәм чистарту;

3) инженерлык челтәрләренәң күзәтү коеларына, янгында су белән тәэмин итү чыганакларына (гидрантларга, сулыкларга һ.б.) тоткарлыксыз керү мөмкинлеген тәэмин итү;

4) каты көнкүреш һәм зур габарит калдыклары жыю һәм чыгару;

5) яшелләндерү һәм булган яшел үсентеләрне карау;

6) кече архитектура формаларын карап тору, агымдагы һәм капитал ремонт.

132. Калдыкларның барлык төрләре контейнерлар һәм бункерларга жыелырга тиеш, алар су үткәрми торган катламлы контейнер майданчыкларына, каты көнкүреш калдыкларын жыю нормаларына туры китереп, тиешле күләмдә жыелырга тиеш.

133. Күп фатирлы йортларда яшәүче гражданнар:

133.1. йорт яны территорияләрен чиста һәм тәртиптә тоталар;

133.2. каты көнкүреш һәм зур габаритлы калдыкларны бары тик махсус контейнерларга һәм йорт яны территорияләрендә урнашкан махсус майданчыкларга гына урнаштыралар.

134. Идарәче оешмалар тәэмин ителәр:

134.1. каты көнкүреш калдыклары өчен контейнерлар урнаштыру;

134.3. расланган график нигезендә каты көнкүреш һәм зур габарит калдыклары чыгару;

134.4. контейнерлар (бункерлар) һәм контейнер майданчыклары, аларга керү

урыннары чисталыкта һәм төзөк хәлдә тоту;

134.5. подъездларга керү юлларында чүп-чар өчен урналар кую, эскәмияләр кую һәм аларны вакытында чистарту;

134.6. тайгак участкаларны ком-тозлы һәм (яки) махсус бозлавыкка каршы катнашмалар белән эшкәртү;

134.7. яшел үсентеләрне һәм газоннарны саклау һәм квалификацияле карау;

134.9. тышкы яктырту чараларын төзөк хәлдә тоту, карангы төшү белән аларны кабызу.

135. Йорт яны территориясендә рөхсәт ителми:

135.1. яфракларны, калдыкларның теләсә нинди төрләрән һәм чүп-чарны яндыру;

135.2. хужалык мәйданыннан тыш киём-салым, келәмнәр һәм башка предметларны элөп куярга;

135.3. контейнер мәйданчыкларына керү юлларын томаларга;

135.4. урам һәм юлларның машиналар йөри торган өлешенә, тротуарларга, газоннарга һәм яшел зоналарга контейнерлар (бункерлар) куярга;

135.5. йорт яны территорияләрән тотып алырга, шул исәптән шлагбаумнарны яки үтәлисез йөрү өчен автоматик юлларны, билгеләнгән тәртипне бозып рөхсәтсөз куярга;

135.6. йорт ишегалларын рөхсәтсөз төзөргә;

135.7. йорт яны территориясен тимер-томыр, көнкүрөш һәм төзелеш калдыклары һәм материаллар, шлак, көл һәм башка житештерү һәм куллану калдыклары белән бүлөп куярга, тараны складларга һәм сакларга;

135.8. юынтык суларны түгү, чүп-чарны һәм калдыкларны ташлау;

135.9. автотранспорт чараларына түлөүле машина кую урыннары оештыру;

135.10. квартал эчендәге юлларны тимер-бетон блоклар, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, объектлар, корылмалар һәм башка жайланмалар урнаштыру юлы белән рөхсәтсөз каплау;

135.11. машиналарны юу, ягулык материалларын агызу, машинаның тормозын, тавышын көйлөү;

135.12. кешеләр сәламәтлегенә һәм әйләнә - тирә мохиткә тискәре йогынты ясый торган теләсә нинди эшне башкарырга;

135.13. кунак йортларыннан кала, сәүдә һәм жәмәгать туклануы предприятиеләре, палаткалар, киосклар, лареклар, мини-базарлар, павильоннар, жәйге кафелар, житештерү объектлары, автомобильләрне, көнкүрөш техникасын, аяк киёмөн вак-төяк ремонтлау предприятиеләре, шулай ук машина кую урыннары урнаштыру;

135.14. йорт яны территориясенә ишегаллары буйлап транспортның транзит хәрәкәтен тормышка ашыру;

135.15. учак кабызырга, шул исәптән ачык уттан файдалануны күздә тоткан чаралар үткөрөргә, мангалларны һәм ачык ут ярдәмендә ризык эшкәртү өчен башка жайланмалар кулланырга;

135.16. ел фасылына карамастан, яшелләнделерелгән территорияләрдә, балалар, спорт һәм хужалык мәйданчыкларында транспорт чараларын, шул исәптән комплектланмаган (төзөк булмаган), урнаштыру, торгызу эшләрән мәжбүри үткөрү

шарты белән, бу территорияләрдә кирәкле эшләрне башкару очраklarыннан тыш.

136. Идарәче оешмалар тәмин итәләр:

136.1. яшел утыртмаларның сакланышын һәм бөтенлеген;

136.2. жәй көне коры һава шартларында газон, чәчәк түтәлләре, агачлар һәм куакларга су сибү;

136.3. төзелеш материалларын, ком, чүп-чар, кар, боз һ.б. куймыйча газоннарның саклануы һәм бөтенлеге;

136.4. агачлар һәм куаклар утырту, юллар челтәрен үзгәртү һәм жиһазлар урнаштыру, агротехник шартларны саклап билгеләнгән тәртиптә килештерелгән проектлар буенча гына яңадан планлаштыру.

137. Йорт яны территориясен төзекләндерү:

137.1. һәр йортның территориясендә, кагыйдә буларак, булырга тиеш:

1) киём киптерү өчен, киём-салым, келәмнәр һәм өй әйләнеше предметларын чистарту өчен хужалык майданчыгы;

2) өлкәннәр өчен ял итү майданчыгы;

3) балалар өчен уен һәм спорт майданчыкларын яшелләндерү һәм балаларның жәйге һәм кышкы ялы өчен кече архитектура формаларын кирәкле жиһазлар белән тәмин итү.

138. Әгәр территориянең күләме мөмкинлек бирә икән, участок чикләрендә этләрне йөртү өчен майданчык урнаштырылырга мөмкин.

139. Йортлар подъездлары каршындагы майданчыклар, юл йөрү һәм жәяүлеләр юллары каты өслекле булырга тиеш. Каты өслек урнаштырганда кар һәм яңгыр суларына иркен агу мөмкинлеге каралырга тиеш

140. Торак йортларга урнаштырылган жәмәгать билгеләнешендәге биналар йортның торак өлешенән изоляцияләнгән керү юллары булырга тиеш, шул ук вакытта персонал автотранспортның тукталышы ишегалды территориясеннән читтә урнашырга тиеш.

141. Жәмәгать билгеләнешендәге биналар өчен материаллар, продукция ташу тәрәзәләр һәм фатирларга керү юллары урнашкан торак йорт ишегалды ягыннан рөхсәт ителми. Бушатуны торак йортларның тәрәзәсез ягыннан жир асты тоннельләре яки ябык дебаркадерлар, юллар ягыннан башкаралар.

142. Транспорт чараларын квартал эчендәге территорияләрдә урнаштыру кешеләрне, шулай ук жыештыру һәм махсус техниканы тоткарлыксыз йөртүне тәмин итәргә тиеш.

Шәхси торак төзелеше территорияләрен жыештыру

143. Торак йортлар хужалары көн саен жир кишәрлеген (шул исәптән кардан да) жыештыралар.

144. Шәхси торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:

145.1. карны этеп чыгарырга, чүп-чарны ташларга, шлак ташларга, өй тирәсенә сыек көнкүреш калдыклары агызырга;

145.2. юлларның йөрү өлешенә, ишегаллары һәм янәшәсендәге территорияләрдән чистартылган кар һәм боз чыгарырга яки күчерергә.

V. Территорияне төзекләндерү элементларына таләпләр

146. Территорияне төзеклэндерүнең аерылгысыз компоненты булган территорияне төзеклэндерү элементлары булу проект документларында гамәлдәге закон таләпләре нигезендә эшләнәргә һәм каралырга тиеш.

Мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан территорияне төзеклэндерү элементларына проект документлары мәдәни мирас объектларын саклау, куллану, популярлаштыру һәм дәүләт тарафыннан саклау өлкәсендә вәкаләтле органнар белән килештерелә.

Озак вакыт яки даими файдаланучы территорияне төзеклэндерүнең стационар элементлары аларны кулдан күчерү мөмкинлеген булдырмас өчен беркетеләргә тиеш.

147. Төзеклэндерү элементларын, аларны торгызу һәм ремонтлау эшләрен дә кертеп, төзеклэндерү элементлары хужалары башкара.

Яшеллэндерү

148. Яшел үсентеләр территорияне төзеклэндерүнең мәжбүри элементы булып тора.

Төзеклэндерү эшләрен башкарганда булган яшел үсентеләрне мөмкин кадәр саклап калырга кирәк.

149. Жирлек территориясендә яшеллэндерүнең ике төре кулланылырга мөмкин: стационар - үсемлекләрне грунтка утырту һәм үсемлекләрне мобиль - махсус күчмә савытларга утырту (контейнерлар, вазоннар һ.б.).

Стационар һәм мобиль яшеллэндерү архитектура-ландшафт объектларын (газоннар, бакчалар, чәчәк түтәлләре, куаклар һәм агачлар белән майданчыклар һ.б.) төзү өчен рельефның табигый һәм ясалма элементларында, түбәләрдә (түбә яшеллэндерү), биналарның һәм корылмаларның фасадларында (вертикаль яшеллэндерү) кулланылар.

150. Яшеллэндерү объектларын карап тоту - яшел үсентеләрне һәм яшеллэндерелгән территорияләрне төзеклэндерү элементлары белән карау, зур булмаган деформацияләрне һәм күләмле корылмаларның конструктив элементларына зыянны бетерү, шулай ук жәйге һәм кышкы чорда күчмә кече формаларны жыештыру.

151. Яшел үсентеләр хужалары:

151.1. яшел үсентеләрне саклауны һәм квалификацияле карауны тәмин итәләр;

151.2. елның жәй айларында коры һава шартларында газоннарга, чәчәк түтәлләренә, агачларга һәм куакларга су сибүне тәмин итәләр;

151.3. газоннарның сакланышын һәм бөтенлеген тәмин итәләр;

151.4. яшеллэндерү объектларында сулыклар булган очракта аларны чисталыкта тоталар һәм аларны 10 елга бер тапкырдан да ким булмаган капитал чистарталар;

152. Яшеллэндерелгән территорияләрдә рөхсәт ителми:

152.1. аларның эшчәнлеген һәм хезмәт күрсәтүне тәмин итү өчен билгеләнгән төзелешләрдән тыш төзелеш урнаштыру;

152.2. рөхсәтсез агач һәм куак утырту, газоннарны һәм чәчәклекләрне юк итү;

152.3. агачларга һәм башка яшел үсентеләргә гамак, таган, турниклар, кер юу

өчен бау, агачларга тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын, күрсәткечләр, афишаларны, игъланнар, агитация материаллары, техник конструкцияләр, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмати тәмин итү чараларын элергә, баганалардан, коймалардан, реклама щитларыннан, электр үткәргечләрдән, лампалардан чәнечкеле киртәләр тарттырып куярга;

152.4. стационар булмаган объектларны, шулай ук юл сервисы объектларын урнаштыру, шул исәптән автомобильләр кую урыннарын һәм парковкаларны ел фасылына карамастан урнаштыру;

152.5. төзелеш һәм башка материаллар, калдыклар, чүп-чар, бозлавыкка каршы материаллар һәм башка зарарлы матдәләр, шулай ук ком һәм бозлавыкка каршы реагентлар белән пычранган кар, боз кисәкләрен өеп кую;

152.6. бакчалар казу;

152.7. йорт хайваннарын газоннарда һәм чәчәкләргә йөртергә;

152.8. яфракларны, үләнне, ботакларны яндыру, шулай ук аларны лотокларга һәм башка суүткәргеч жайланмаларга себереп төшерергә;

152.9. чүп-чарны газоннарда ташларга;

152.10. учак кабызырга, шул исәптән ачык уттан файдалануны күздә тоткан чаралар үткәергә, мангалларны һәм ачык ут ярдәмендә ризык эшкәртү өчен башка жайланмалар кулланырга;

152.11. агачларны сок, сумала алу өчен кисергә, аларга башка механик жәрәхәтләр ясарга ;

152.12. яшелләнделгән территорияләрдә урнашкан скульптураларны, эскәмияләрне, коймаларны, урналарны, балалар һәм спорт жиһазларын бозарга;

152.13. агачларның тамырларын кәүсәсеннән 1,5 метрдан якин ераклыкта ачырга һәм агачларның муенткаларын жир яки төзелеш калдыклары белән күмәргә.

Киртәләр

153. Киртәләрне урнаштыру-төзекләндерүнең өстәмә элементы булып тора.

154. Киртәләр аерыла:

1) билгеләнеш буенча (декоратив, саклагыч, аларның ярашуы);

2) биеклегә буенча (түбән-1,0 м, урта-1,1-1,7 м, югары-1,8-3,0 м);

3) материал төре буенча (металл, тимер-бетон һәм башкалар);

4) караш өчен үткенлек дәрәжәсе буенча (үтә күренмәле, тонык);

5) стационарлык дәрәжәсе буенча (даими, вакытлы, күчмә) һәм башка киртәләр.

Киртәләрне проектлау аларның урнашу урынына һәм гамәлдәге дөүләт стандартлары, сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларына, индивидуаль проектлау проектларына бәйле рәвештә башкарыла.

155. Мәдәни мирас объектлары территорияләрен койма белән әйләндереп алуны әлегә территорияләр өчен билгеләнгән шәһәр төзелеше регламентлары нигезендә башкарырга кирәк.

Өслекләргә каплау

156. Жир өслегә капламы жирлек территориясендә куркынычсыз һәм уңайлы хәрәкәт шартлары тәмин итә, шулай ук жирлек төзелешенә архитектур йөзен формалаштыра.

Төзеклөндөрү максатлары өчен түбөндөгө капламалар билгелэнгән:

1) каты (капиталь) капламалар - монолит яки жыелма капламнар, шул исәптән асфальтобетоннан, цементобетоннан, табигый ташлардан башкарылган;

2) йомшак (капиталь булмаган) капламалар-табигый халәттә, тыгызланган яки ныгытылган кушылмаларда булган табигый яки ясалма материаллардан (шул исәптән ком, вак таш, гранит, керамзит, резин валчыклары) башкарыла торган капламнар;

3) газон капламнары-үлән капламын эзерләү һәм утырту буенча махсус технологияләр буенча башкарыла торган каплау;

4) катнаш капламалар - капламнарны (рәшәткәле плитка яки газон рәшәткәсе, газонга күмөлгән яки йомшак катлам) берләштерүче капламалар.

157. Каплау төрләрән сайлап алуны аларның максатчан билгеләнеше нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк:

1) каты - мөмкин булган чик йөкләнешне, характерын һәм хәрәкәт составын, проектлау вакытында гамәлдә булган янгынга каршы таләпләрне исәпкә алып;

2) йомшак-аерым территорияләрне төзеклөндөргәндә аларның махсус үзенчәлекләрән исәпкә алып (шул исәптән балалар, спорт майданчыклары, этләрне урамда йөртү өчен майданчыклар, жәяүлеләр юллары);

3) иң экологик булган газон һәм катнаш.

Каты каплау төрләре коры хәлдә 0,6дан ким булмаган, юеш хәлдә 0,4тән ким булмаган тоташтыру коэффициентны белән кытыршы өслекле булырга тиеш.

Өслекләрнең тоташуы

158. Өслекнең тоташу элементларына, гадәттә, төрле төрдөгә борт ташлары, пандуслар, баскычлар керә.

Борт ташлары

159. Юл борт ташлары тротуар һәм машиналар йөрү өлеше кисешкән урында, машиналар йөрү өлеше дәрәжәсеннән кимендә 150 мм артык булырга, юл өслеге ремонтланган очракта да сакланырга тиеш.

Транспорт газонга керергә мөмкин булган урыннарында газонга керүне булдырмау өчен югары бортлы таш куллану зарур.

Газон белән жәяүлеләр коммуникацияләре капламы тоташкан жирдә, газон биеклегеннән кимендә 50 мм артучы бакча бортын урнаштырырга мөмкин, бу газонны саклый һәм аның хезмәт итү вакытын арттырып, үсемлек пычрагы, чүп-чар элэгүне булдырмый кала.

Жәяүлеләр зоналары территориясендә төрле типтагы каплау өчен табигый материаллар (кирпеч, агач, валуннар, керамик борт һ.б) куллануырга мөмкин.

Баскычлар, пандуслар

160. Жәяүлеләр коммуникацияләреннән 60 промилдән артык авыш булса, баскычлар урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Сәламәтлек саклау учреждениеләре һәм башка объектлар урнашкан урыннарда жәяүлеләр коммуникацияләрендә, инвалидлар һәм картлар йортларында баскычлар 50 промилдән артык авыш булса, аларга һичшиксез, пандус куюны күз алдында

тотарга кирәк.

Бордюор пандусының авышлылыгы 1: 12 кабул ителә.

Төшү һәм күтәрелеш вакытында баскычларның беренче баскычларын ачык контраст буяулар белән аерып буярга кирәк.

Тышкы баскычларның барлык баскычлары бер марш чикләрендә баскычларның киңлегенә һәм биеклегенә буенча бертөрле билгеләнә.

Пандусны томалап торучы конструкцияләр булмаса, 75 мм биеклектәгә киртәле бортикны һәм тотканы күз алдында тотарга кирәк.

Пандус башында һәм ахырында горизонталь юл участоклары тирә-юньдәгә өслекләрдән текстура һәм төс белән аерылып тора.

Ике як буенча да баскычлар яки пандуслар 800-920 мм биеклектә түгәрәк яки турыпочмаклы, кул белән тоту өчен уңайлы һәм дивардан 40 мм биеклектә торган тотка карала.

Мәйданчык

161. Жирлек территориясендә түбәндәгә мәйданчыклар бар: балалар уйнау өчен, өлкәннәр өчен ял итү, спорт белән шөгыльләнү, чүп жыю урыннары, этләрне урамда йөртү һәм дрессировкалау, автомобиль кую урыннары.

Теркәлгән мәдәни мирас һәйкәлләре һәм аеруча саклаулы табигать территорияләре зоналары чикләрендә мәйданчыкларны урнаштыру һәйкәлләренә саклау, табигатьтән файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау буенча вәкаләтле органнар белән килештерергә тәкъдим ителә.

Йорт яны территорияләре, кагыйдә буларак, балалар өчен уен һәм спорт мәйданчыклары белән тәэмин ителергә тиеш. Мәйданчыклар төзек һәм имгәнү куркынычы булмаган инвентарь белән тәэмин ителергә тиеш.

Балалар мәйданчыклары

162. Балалар мәйданчыклары төрле яшь төркемнәре өчен аерым мәйданчыклар яки яшь мәнфәгатьләренә кагылышлы комплекслы уен мәйданчыклары буларак оештырыла.

Балалар мәйданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлегенә түбәндәгеләрне үз эченә ала: йомшак өслек төрләре, газонлы мәйданчык өслеген тоташтыру элементлары, яшелләндерү, уен жиһазлары, эскәмияләр һәм урналар, яктырту жиһазлары.

Торак йортлар һәм ижтимагый биналар тәрәзәләреннән мәктәпкәчә яшьтәгә балалар мәйданчыклары чикләренә кадәр ераклык 10 метрдан да ким булмаса тиеш, кече һәм урта мәктәп яшендәгә - 20 метрдан да ким булмаса тиеш, комплекслы уен мәйданчыклары - 40 метрдан да ким булмаса, спорт-уен комплекслары - 100 метрдан да ким булмаса тиеш.

Балалар өчен уен мәйданчыклары контейнер мәйданчыкларыннан 20 метрдан да ким булмаса тиеш

163. Балалар мәйданчыклары булырга тиеш:

163.1. жәй көне тигез булмаган өслекне ком салу белән планлаштыру;

163.2. иртәнге вакытта себерергә һәм юешләтергә;

163.3. мәйданчыкта коймалар һәм корылмалар елга бер тапкырдан да ким

булмыйча буялырга, ә ремонт- кирәк булганда гына башкарылырга тиеш;

163.4. транзит жәяүлеләр хәрәкәтеннән, юллардан, борылу майданчыкларыннан, кунак тукталышларыннан, калдыклар өчен контейнерлар урнаштыру майданчыкларыннан, автотранспорт чараларын даими һәм вакытлыча саклау участкаларыннан аерым торырга тиеш.

Имгәнүләр булмасын өчен майдан территориясендә чыгып торучы тамыр яки аскы ботак, жир өслеге өстендә урнашкан иске, киселгән жиһазлар (стойкалар, фундаментлар) булуы рөхсәт ителми (кагыйдә буларак, турниклар һәм качельлар).

Якын-тирә территорияләрне реконструкцияләгәндә балалар майданчыклары территориясендә эш алып бару һәм төзелеш материалларын урнаштыру рөхсәт ителми.

Яктырту жиһазлары, кагыйдә буларак, майданчык урнашкан территорияне яктырту режимында эшләргә тиеш.

Яктырту жиһазларын 2,5 метрдан ким биеклектә урнаштыру рөхсәт ителми.

Уен жиһазларын урнаштыру куркынычсызлык норматив параметрларын исәпкә алып башкарылырга тиеш.

164. Балалар майданчыкларын карап тоту һәм аларда куркынычсызлыкны тәмин итү өчен жаваплылык аларны гамәлгә ашыручы затларга йөкләнә.

Спорт майданчыклары

165. Спорт майданчыклары халыкның барлык яшь төркемнәре өчен дә физкультура һәм спорт белән шөгыйльләнү өчен билгеләнгән.

Спорт майданчыгы территорияне төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеген үз эченә ала: йомшак яки газон өслеге (жәйге чорда), спорт жиһазлары.

Спорт майданчыклары яшелләнделә һәм койма белән әйләндереп алына. Яшелләнделерү майданчыгы периметры буенча урнаштырыла, вертикаль яшелләнделерү кулланырга мөмкин. Койманың биеклегә 2,5-3 м тәшкил итә, бер-берсенә карата майданчыклар тоташкан урында-1,2 м дан да ким түгел.

Спорт жиһазлары спорт, физкультура майданчыкларында яки рекреация составында махсус жиһазландырылган жәяүлеләр коммуникацияләрендә (сәламәтлек сукмакларында) урнаштырыла. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлар рәвешендәге спорт жиһазлары завод эшләп чыгарган, шулай ук махсус эшкәртелгән өслекле бүрәнәдән һәм бруслардан эшләнгән булырга мөмкин (ярыклар, сколлар һ.б.булмау).

Ял майданчыклары

166. Торак төзелеше территориясендә өлкән халыкның тыныч ял итү һәм өстәл уеннары өчен билгеләнгән ял майданчыклары оештырырга мөмкин. Торак йортларның тәрәзәләреннән тыныч ял итү майданчыклары чикләренә кадәр ераклык 10 метрдан да ким булмаска тиеш, тавышлы өстәл уеннары майданчыклары - 25 метрдан да ким булмаска тиеш.

Ял майданчыгында төзекләндерү элементларының мәжбүри исемлеге гадәттә үз эченә ала: каты өслек төрләре, газонлы майданчык өслеген тоташтыру элементлары, яшелләнделерү, ял итү өчен эскәмияләр, эскәмияләр һәм өстәлләр, урналар (ким дигәндә, һәр эскәмиядә берәр), яктырту жиһазлары.

Мәйданчыкны каплау плиткалар рәвешендә проектларга тәкъдим ителә. Ял итү мәйданчыклары һәм балалар мәйданчыклары белән бергә балалар уеннары зонасында каты өслек урнаштырырга киңәш ителми.

Парклар территорияләрендә үлэндә ял итү өчен мәйданчыклары оештырылырга мөмкин.

Этләрне йөртү өчен мәйданчыклар

167. Этләрне йөртү өчен мәйданчыклар вәкаләтле органнар белән билгеләнгән тәртиптә килешенгән урыннарда урнаштырыла.

Этләрне урамда йөртү мәйданчыгы территориясендә төзекләндерү элементлары исемлеге төрле өслек төрләре, коймалар, эскәмияләр, урналар, экскрементларны утильләштерү өчен контейнер, яктырту һәм мэгълүмати жиһазларны үз эченә ала. Периметраль яшелләндерүне карау тәкъдим ителә.

Этләрне йөртү өчен мәйданчыклары микрорайоннан һәм торак районның гомуми файдалану территорияләреннән, яшел утыртмалардан ирекле, метрополитен линияләренең техник зоналарында һәм гомуми жирлек магистральләрендә, беренче һәм икенче поясларның су белән тәэмин итү чыганакларының санитар зонасыннан читтә 110 кВттан артык булмаган көчәнешле электр тапшыру линияләре астында урнашырга тиеш.

Торак билгеләнешендәге территорияләрдә урнашкан этләрне йөртү өчен мәйданчыклар күләме 400-600 кв. м чикләрендә кабул ителә, башка территорияләрдә - 800 кв. м. га кадәр, килеп туган төзелеш шартларында, булган территориаль мөмкинлекләрдән чыгып, мәйданчыкларның киметелгән күләме кабул ителергә мөмкин.

Мәйдан чигеннән торак һәм жәмәгать биналары тәрәзәләренә кадәр ераклык 25 метрдан да ким булмаска тиеш, ә балалар учреждениеләре, мәктәпләр, балалар, спорт мәйданчыклары, ял мәйданчыклары участкаларына кадәр - 40 метрдан да ким булмаска тиеш.

Мәйданчык коймасы, кагыйдә буларак, 1,5 метрдан да ким булмаган жиңел металл челтәрдән башкарыла. Элемент һәм койма секцияләре арасындагы ераклык, аның түбән ягы һәм жире хайваннар өчен мәйданчыктан чыгып китәргә яки үзенә жәрәхәт ясарга тиеш түгел.

Мәйданчык территориясендә мәйданчыкны файдалану кагыйдәләре белән мэгълүмати стенд урнаштырылган булырга тиеш.

168. Йорт хайваннары хужалары үз хайваннарының экскрементларын мөстәкыйль рәвештә жыюны һәм утильләштерүне башкаралар.

Эт хужалары хайваннарының башка хайваннарга һәм кешеләргә куркыныч йогынтысын булдырмый калырга, шулай ук тирә-юньдәгеләр өчен санитар нормалар нигезендә тынычлыкны тәэмин итәргә, гамәлдәге санитар-гигиена һәм ветеринария кагыйдәләрен үтәргә тиеш.

Машина тору мәйданчыклары

169. Авыл жирлегә территориясендә түбәндәге төр машина тору урыннары урнашкан: автомобильләрне кыска вакытлы һәм озаклап саклау.

Автотранспорт чараларын озак вакыт һәм кыска вакыт эчендә саклау

участогында төзеклэндерү элементларының мәжбүри исемлеге түбэндәгеләрдән гыйбарәт: каты өслек төрләре, өслекләрне тоташтыру элементлары, коймалар, чүп-чар өчен урналар яки кече контейнерлар, яктырту жиһазлары, мәгълүмат жиһазлары (күрсәткечләр).

Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участокларына керү юллары жәяүлеләр юлларының төп юнәлешләре белән кисешергә тиеш түгел.

Автотранспорт чараларын озак вакыт һәм кыска вакытлы саклау участогы аша транзит жәяүлеләр юлларын оештыру рөхсәт ителми.

Автотранспорт чараларын озак вакыт һәм кыска вакытлы саклау участогы калган территориядән 3 метрдан да ким булмаган яшел үсентеләр полосасыннан изоляцияләнергә мөмкин.

Кече архитектура формалары

170. Кече архитектура формаларын урнаштыру төзелеш, биналарны һәм корылмаларны реконструкцияләү һәм капитал ремонтлау проект документлары, шулай ук “Төзеклэндерү” яки эскиз тәкъдимнәре проектлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Кече архитектура формаларын проектлаганда һәм сайлаганда сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогларыннан файдаланырга киңәш ителә. Авыл жирлегенә үзәге, бистәдәге күп функцияле үзәкләр һәм кече архитектура формалары зоналары өчен проектлар шәхси проект эшләнмәләре нигезендә проектанлырга тиеш.

171. Кече архитектура формаларына карата төп таләпләр булып тора:

171.1. архитектура һәм ландшафт тирәлеге характерына, территорияне төзеклэндерү элементларына туры килү;

171.2. материалларның югары декоратив һәм эксплуатацион сыйфатлары, тышкы мохит йогынтысын исәпкә алып, аларны озак вакыт дәвамында саклап калу;

171.3. ныклык, ышанычлылык, конструкциянең куркынычсызлыгы.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары

172. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары.

172.1. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары техник яктан төзек һәм эстетик яктан ухоженными булырга тиеш.

Тышкы мәгълүмат чаралары, билгеләнгән такталардан һәм режимлы табличкалардан тыш, вәкаләтле орган белән килештерелгән паспорт нигезендә тышкы мәгълүмат чаралары, билгеләнгән такталардан һәм режимлы табличкалардан тыш, вәкаләтле орган белән килештерелгән паспорт нигезендә урнаштырыла.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары хужалары аларны тиешле халәт белән тәмин итә, тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру урыннарын үз вакытында ремонтлый һәм жыештыра.

Тышкы реклама һәм мәгълүматны аларга реклама яки мәгълүмати хәбәр урнаштырмыйча урнаштыру һәм эксплуатацияләү, мәгълүмат кырына зыян китерү, шулай ук тышкы реклама чараларын һәм мәгълүматны полиэтилен пленка һәм башка материаллар белән каплау рөхсәт ителми.

Реклама яки мәгълүмати конструкция хужасы территорияне төзеклэндерүне

һәм (яки) фасадның тышкы күренешен монтажлау (демонтаж) булгач өч тәүлек эчендә торгыза.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары, аларның фундаменталь блогы булганда, фундаменталь блок белән бергә сүтелергә тиеш.

Тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштырганда корылмаларга зыян китерү, шулай ук аларның бөтенлеген, ныклығын һәм тотрыклылыгын киметү рөхсәт ителми.

172.3. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары түбәндәге төрдә булырга мөмкин:

- дивар конструкциясе;
- декоратив панно;
- консоль конструкциясе;
- түбә конструкциясе;
- витриналы конструкция;
- учреждение тактасы;
- режимлы табличка;
- модульле төзелеш;
- күләмле-пространстволы композиция;
- щит конструкциясе;
- флаглы композиция;
- махсулаштырылган төзелеш.

172.4. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларына гомуми таләпләр:

тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларын проектлау, эзерләү һәм урнаштыру Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре) турында төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре, Россия Федерациясе законнары таләпләренә, аларны саклау һәм куллану таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш;

тышкы мәгълүмат чараларында мәгълүмат Россия Федерациясе дәүләт теле һәм Татарстан Республикасы дәүләт телләре турындагы закон таләпләрен үтәү белән урнаштырылырга тиеш.

Ике һәм аннан да күбрәк тел куллану очрагында текстлар эчтәлеге һәм техник бизәлеше буенча охшаш, дәрәжә һәм аңлаешлы итеп эшләнгән булырга тиеш.

173. Тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру рөхсәт ителми:

1) күпфатирлы торак йортларның фасадларында:

- торак бина чикләрендә, торак булмаган бина белән турыдан-туры алып торган беренче һәм икенче кат арасында урнаштырылган конструкцияләрдән тыш;

- торак йорт габаритларында урнашкан кеше яшәми торган биналарның чикләреннән тыш, мәгълүмат конструкциясен урнаштыручы зат тарафыннан 1,5 метрдан да артмаган һәм торак булмаган бина белән турыдан-туры алып торган беренче һәм икенче катлар арасында урнашкан конструкцияләрдән тыш, алып торган торак йорт габаритларында урнашкан торак булмаган биналарның чикләреннән тыш;

- тәрәзә һәм ишек проемларын, шулай ук витражларны һәм витриналарны тулысынча яки өлешчә каплау рәвешендә, шул исәптән, әлеге Кагыйдәләрдә каралган очраклардан тыш, алдан төзелгән биналарда;

- лоджиялар, балконнар конструкцияләрендә, әгәр бу керү төркеменен проект тәкъдиме белән каралмаган булса;

- бер ишек булганда бер конструкциядән артык;

2) торак булмаган бина фасадларында:

- биш катлы биналарда вертикаль консоль конструкцияләре;

- әлеге Кагыйдәләрдә каралган очрақлардан тыш, икенче кат тәрәзәләренен түбән дәрәжәләреннән югарырак;

3) керү төркемнәре фриз, козырекларында:

- бер ишек булганда бер конструкциядән артык;

- керү төркемнәре фризасында урнашкан тәрәзәләрдә, фон конструкцияләре рәвешендә;

4) - мәдәни мирас объектларында, тарихи биналарда төзелеш датасы белән 1959 елга кадәр:

- фон конструкцияләре, ут тартмалары, динамик конструкцияләрдән тыш, витриналы һәм консоль конструкцияләр, декоратив панно;

- жемелдәвекле ут кулланып;

- архитектура фоны белән бергә булмаган контрастлы һәм бай төсле ут;

5) әлеге объект проектында каралмаган 400 кв. метрдан артык мәйданлы административ-офис, сәүдә, мәдәни-күңел ачу, спорт объектларында;

6) шәхси яки күпфатирлы торак йортлар территориясендә аерым торучы конструкцияләр рәвешендә;

7) бу Кагыйдәләрдә каралган очрақлардан тыш, биналарда үтә күренмәле проемнарны ябучы һәм чикләүче витриналар, тәрәзәләр, аркалар, архитектур детальләр һәм декоратив-сәнгать бизәлеше, суперграфика;

8) эркерларда, колонналарда, пилястраларда, балконнарда;

9) мемориаль такталардан 2,0 метрга якын арада;

10) адреслы атрибутиканы томалаучы (урам исемнәре һәм йортлар номерлары күрсәткечләре);

11) мәгълүмат кырының гомуми мәйданыннан 10% тан артык булган "Кулланучылар хокукларын яклау турында" Федераль законның 9нчы маддәсе (оешманың фирма исеме (атамасы), аның урнашу урыны (адресы) һәм аның эш режимы турында мәгълүмат) нигезендә мәжбүри булмаган мәгълүмат, аерым алганда, товарлар һәм хезмәтләр исемлегә, аренда турында мәгълүмат, биналарны сату, модульле конструкцияләр рәвешендәге элмә такталардан, шулай ук щит һәм витрин конструкцияләрдән тыш;

12) тексттан башка гына сурәтләрне үз эченә алган;

13) төсе буенча фасадның архитектур фоны белән туры килмәү;

14) яктыртуның ачык ысулын кулланып.

VI. Коммуникацияләренә төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләрен үткәргә төп таләпләр

174. Грунтны казу яки юл катламнарын ачу (жир асты коммуникацияләрен сузу, реконструкцияләү яки ремонтлау, свай һәм шпунт кую, электр тапшыру линияләрен, элемент баганаларын урнаштыру (алмаштыру), яктырту баганалары,

грунтны планлаштыру, инженерлык эзләнүләре вакытында эшләр һәм башка эшләр) белән бәйле эшләр бары тик Югары Осан муниципаль районы Башкарма комитеты тарафыннан бирелгән язма рөхсәт (жир эшләрен житештерүгә ордер) булганда гына башкарыла.

175. Жирлек территориясен төзекләндерү белән бәйле жир, төзелеш һәм ремонт эшләрен оештыру һәм үткәрү тәртибе, жир эшләрен башкаруга ордер ясау һәм алу Муниципаль хокукий актларның билгеләнгән таләпләре нигезендә башкарыла.

176. Яшел утыртмаларны сүтәргә яки күчереп утыртырга кирәк булганда, тиешле тәртиптә Башкарма комитет карарын рәсмиләштерергә һәм яшел утыртмаларны сүтәргә яки күчереп утыртырга кирәк.

177. Жирлек юллары буенча хәрәкәтне вакытлыча чикләү яки туктату вәкаләтле орган тарафыннан юлның ике ягында заказчылар һәм эшләр житештерүчеләр, эшләр сроклары, карап чыгу мөмкин булган маршрутлар турында кирәкле барлык мәгълүматны үз эченә алган мәгълүмат щитын урнаштыру белән мәжбүри рәвештә бирелгән рөхсәт нигезендә гамәлгә ашырыла. Күрсәтелгән щитның рәвеше һәм эчтәлегә рөхсәт бирү буенча муниципаль хезмәт күрсәтүнең тиешле административ регламенты белән билгеләнә.

178. Яраклылык вакыты чыккан ордерлар буенча коммуникацияләренә төзегәндә, төзекләндергәндә жир эшләрен башкару рөхсәтсез дип санала.

VII. Уңайлы мохиткә аерым таләпләр

179. Торак мохитне, урамнарны һәм юлларны, мәдәни-көнкүреш хезмәтә күрсәтү объектларын проектлаганда өлкән яшьтәге кешеләр һәм инвалидлар өчен торак пунктларның мохитеннән файдалану мөмкинлеген, әлегә объектларны картлар һәм инвалидлар хәрәкәт итә торган элементлар һәм техник чаралар белән тәмин итүне күздә тотарга тәкъдим ителә.

Өлкән яшьтәге затлар һәм инвалидлар йөри торган техник чараларны һәм жиһазларны проектлау, төзү, урнаштыру заказчы тарафыннан расланган проект документациясе нигезендә яңа төзелеш вакытында тормышка ашырырга тәкъдим ителә.

VIII. Бина (алардагы биналарның) һәм корылмаларның милекчеләренә якин-тирә территорияне төзекләндерүдә катнашу тәртибе

180. Жирлек территорияләренә тиешле санитар торышын тәмин итү, әйләнә-тирә мохитне пычратудан саклау һәм яклау буенча чараларны тормышка ашыру максатыннан, жирлек территориясен килешү буенча жыештыру һәм санитар карап тоту өчен хужалык итүче субъектларга һәм физик затларга беркетелә.

181. Хужалык итүче субъектлар һәм физик затлар, әгәр законда яки килешүдә башкасы каралмаган булса, якындагы территорияне жыештыру һәм санитар карап тотуны түбәндәге тәртиптә башкарырга хокуклы:

181.1. идарәче оешмалар-күп фатирлы йортларның йорт яны территориясе, шулай ук төп фасадның 5 метр радиуста яки урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр күп фатирлы йорт территориясе каршындагы жир участогы (объект

юл буенда урнашкан очракта);

181.2. социаль өлкә учреждениеләре (мәктәпләр, мәктәпкәчә учреждениеләр, мәдәният, сәламәтлек саклау, физкультура һәм спорт учреждениеләре) - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территорияләр, шулай ук төп фасадның 10 метр радиуста урнашкан территориясе каршындагы жир участогы яисә урамның машиналар йөрү өлешенә кадәр (юл буенда объект урнашкан очракта) башка яктан-10 м радиуста;

181.3. күпфатирлы торак йортларда кеше яшәми торган биналарны эксплуатацияләүче затлар бинаның бөтен озынлыгы дэвамьнда якындагы территорияне, киңлеге - 10 м яисә юл бордюрына кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта), идарәче оешма белән килешү булмаган очракта, тирә - юньне жыештырырга хокуклы;

181.4. сәнэгать предприятиеләре һәм барлык милек формаларын оештыру - аларга керү юллары, тротуарлар, алар янындагы коймалар, санитар-сак зоналары. Предприятиеләрнең санитар-сак зоналары гамәлдәге санитар кагыйдәләр һәм нормалар таләпләренә туры китереп билгеләнә;

181.5. төзүче - төзелеш майданчыкларының якын-тирә территорияләре һәм аларга керү юллары, гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре нигезендә 50 м радиуста;

181.6. торак йортлар хужалары -бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә (яки жир участогы билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, фактта урнашкан жир кишәрлеге чиге буенча) һәм яисә урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр 5 м (объект юл буенда урнашкан очракта);

181.7. стационар булмаган объектлар (лотоклар, киосклар, павильоннар һәм башка стационар булмаган сәүдә объектлары) һәм сезонлы кафелар хужалары - жир кишәрлеге объектын урнаштыру өчен бирелгән территория һәм тышкы чиктән 10 м ераклыкта һәм урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

181.8. базарларның идарә компанияләре, сәүдә һәм жәмәгать туклануы оешмалары (рестораннар, кафе, кибетләр) - бирелгән жир участогы чикләрендә һәм участок чикләреннән 50 м радиуста якын-тирә территория (объект юл буенда урнашкан очракта);

181.9. биналарның милекчеләре яки башка хокукка ия булучылар - бина периметры, корылма яки бирелгән жир участогы чикләре һәм участок чикләреннән 10 м радиуста якын-тирә территория (объект юл буенда урнашкан очракта);

181.10. автомобиль юлына бүлеп бирелгән полоса чикләрендә һәм башка жир кишәрлекләрендә урнашкан ягулык станцияләре-бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә һәм участок чикләреннән 50 м радиуста урнашкан территория һәм урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр;

181.11. гараж кооперативлары-бирелгән жир участогы чикләрендә, участок чикләреннән 50 м радиуста урнашкан территория һәм урамның машиналар йөри торган өлешенә һәм аларга керү юлларына кадәр;

181.12. жирләү урыннары-бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә һәм участок чикләреннән 10 м радиуста якын-тирә территория;

181.13. гомуми файдаланудагы территорияләр - бурычлар вәкаләтле органга

йөкләнә;

181.14. жир кишәрлекләре хокукына ия булучылар - бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә (яки жир участогы билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, фактта урнашкан жир участогы чиге буенча) һәм жир участогының тышкы чигеннән 5 м ераклыкта яки урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);

181.15. автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау тукталышлары хужалары-бирелгән жир кишәрлеге чикләрендә территория һәм аның янәшәсендәге территория жир кишәрлегенә тышкы чигеннән 10 м ераклыкта һәм урамның машиналар йөри торган өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта).

IX. Йорт хайваннарын һәм кошларны тоту

182. Йорт хайваннарын һәм кош-кортларны карап тоту өченче затларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен бозмаска тиеш. Йорт хайваннары һәм кошлар китерелгән зыян өчен аларның хужалары гамәлдәге РФ законнары белән билгеләнгән тәртиптә җаваплы.

183. Йорт хайваннары хужалары үз хайваннарының экскрементларын мөстәкыйль рәвештә жыюны һәм утильләштерүне башкаралар.

184. Авыл жирлегендә яшәүче авыл хужалыгы терлекләрен (сыер, сарык, кәжә, дуңгыз һәм башкалар) һәм кошларны тоту шәхси торак йорт яны участоклары территорияләрендә рөхсәт ителә.

185. Барлык продуктив хайваннар (мөгезле эре терлек, кәжәләр, сарыклар, дуңгызлар, атлар), гражданның яшәү урыны буенча ветеринария учреждениеләрендә ел саен янадан теркәү юлы белән, биркаланырга һәм теркәлгәргә тиеш.

186. Йорт хайваннарын жирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнә торган көтү урыннарында хужасы күзәтүе астында яки аның кушуы буенча башка затның күзәтүе астында рөхсәт ителә.

187. Йорт хайваннарын 7.00 сәгатьтән 23.00 сәгатькә кадәр урамда йөртү рөхсәт ителә. Башка вакытта урамда һәм торак йортларның ишегалларында тынлыкны тәмин итү өчен хужалар чаралар күрергә тиеш.

188. Этләргә гомуми ишегалларына һәм урамга, өч айга кадәрге этләрдән тыш, кыска бәйдә һәм намордникта гына чыгарып була.

189. Хужалар йорт хайваннарының һәм кошларының ишегалларының, тротуарларның, урамнарның, паркларның, газоннарның, балалар мәйданчыклары, скверларның, мәйданнарның, шулай ук торак йортларның подъездларының пычрануына юл куймаска тиеш. Эт, мөчеләр һәм башка вак хайваннарны урамда йөргәндә, хужасы үз вакытында мәйданчыкларда чүп контейнерларына ташларга тиешле йорт хайваннарының экскрементларын тулысынча жыюны тәмин итә торган кирәк-яраклар булдырырга тиеш.

190. Этне бәйдән махсус урыннарда гына ычкындырырга була. Махсус билгеләнгән мәйданчыклар булмаганда, жирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнә торган буш урыннарда, һәм башка урыннарда йөрү рөхсәт ителә.

191. Этләрне өйрәтү бары тик яхшы итеп әйләндереп алынган мәйданнарда яки жирлек территориясеннән читтә генә алып барыла ала.

192. Йорт хайваннарын юл буйлап бары тик тәүлекнең якты вакытында гына куып барырга кирәк, шул ук вакытта аларны юлның уң ягына якинрак куып барырга кирәк. Йорт хайваннарын грунт юллары һәм сукмаклардан бару мөмкинлеген булганда асфальт түшәлгән юл буенча куып бару тыела.

193. Урамнарда йорт терлекләрен калдырғанда, хужалары яшел үсентеләрне бозудан һәм терлек куып баруға киткән чыгымнарны каплай.

194. Йорт кәжәләре йорт яны территориясенә эчендә генә яки көтүлекләренә хужалары күзәтүгә астында гына булырга тиеш.

195. Рөхсәт ителми:

1) хайваннарны балалар мәйданчыкларына, мәктәпләр, балалар бакчалары территорияләренә, ашханәләргә, сырхауханәләргә, азык-төлек кибетләренә кертергә;

2) йорт хайваннарын урамда, пляжларда йөртү һәм сулыкларда аларны коендыру;

3) тыю язуы булган очракта, учреждениегә хайваннарны кертү;

4) торак пунктлар территориясендә караучысыз хайваннар һәм кошларны чыгару;

5) исерек хәлдәге затларга, шулай ук ундүрт яшыкә житмәгән затларга хайваннарны карату;

6) балкон, лоджияләрдә, торак йортларның гомуми файдалану урыннарында (чиктәш фатирлар коридорлары, баскычлы читлекләр, чарлактар, подвал һәм башка ярдәмче биналарда) йорт хайваннарын һәм кошларын даими тоту;

7) махсус чаралар (күргәзмәләр һәм башкалар) үткөрү урыннарыннан тыш, әлеге урыннарда йорт хайваннарының булуы.

196. Йорт хайваннары һәм кош хужалары бурычлы:

1) хайваннар авыруларын кисәтүгә һәм терлекчелек продуктларына ветеринария-санитария мөнәсәбәтләрендә иминлекне тәмин итә торган хужалык һәм ветеринария чараларын гамәлгә ашырырга, әйләнә-тирә мохитнең терлекчелек калдыклары белән пычрануына юл куймаска, шулай ук ел саен яңадан рәсмиләштерү чорында мәжбүри дөвалау-профилактика чараларын үткөрергә;

2) хайваннар тору урынына даими контроль ясарга;

3) хайваннар чирләгәндә һәм алар егылган очракта, шулай ук алар үзләрен шикле тотканда кичекмәстән ветеринария учреждениеләре белгечләренә хәбәр итәргә. Алар килеп житкәнче авыру билгеләре булган хайваннарны аерып куерга;

4) терлекләренә карау, диагностика тикшеренүләре, саклау прививкалары һәм дөвалау-профилактик эшкәртү өчен ветеринария белгечләре таләбе буенча бирергә.

197. Үлгән терлекләренә күмү махсус билгеләнгән урында махсулаштырылган оешма тарафыннан башкарыла.

198. Үз территорияләрендә каравылчы этләре булган оешмалар бурычлы:

1) этләренә гомуми нигезләрдә теркәргә;

2) этләренә ныклы бәйдә тотарга;

3) килүчеләрнең хайваннар янына килү мөмкинлеген булдырмаска;

4) территориягә кергәндә кисәтү язуы булган очракта, этләренә эштән туктатылган вакыттан алып яхшы киртәле территориядә генә бәйдән

ычкындырырга.

199. Жәмәгать урыннарында озата баручылардан башка гына булган күзәтүчесез хайваннар тотылырга тиеш.

200. Күзәтүчесез хайваннарны аулау жирле үзидарә органнары белән төзелгән килешү буенча махсушлаштырылган предприятие яки башка зат тарафыннан башкарылырга мөмкин.

201. Караучысыз хайваннарны тоту буенча чараларны гамәлгә ашыру хайваннарга карата гуманлы мөнәсәбәт һәм ижтимагый эхлак нормаларын үтәү принципларына нигезләнә.

202. Рөхсәт ителми:

1) судның тиешле карарыннан башка фатирлардан һәм шәхси йортлар территориясеннән хайваннарны алып чыгарга;

2) кибет, даруханәләр, коммуналь хезмәт күрсәтү предприятиеләре янында этләргә бәйдән ычкындырырга;

3) ветеринария органнары тәкъдименнән башка тоту өчен приманкалар кулланырга.

Х. Кагыйдәләренң үтәлешен контрольдә тоту

203. Физик һәм юридик затлар, вазыйфаи затлар жирлек территориясен төзекләндерү буенча әлеге Кагыйдәләр белән билгеләнгән таләпләргә үтәүне тәэмин итәләр.

204. Әлеге кагыйдәләргә бозган өчен административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы нигезендә (федераль законнарда һәм Россия Федерациясенң башка норматив хокукый актларында каралган нормаларны һәм кагыйдәләргә үз эченә алган, аларны үтәмәгән өчен административ хокук бозулар турында Россия Федерациясе Кодексы нигезендә жаваплылык билгеләнгән әлеге кагыйдә нигезләмәләрдән тыш) жаваплылык каралган.

205. Төзекләндерү өлкәсендәге закон таләпләрен һәм муниципаль хокукый актларны үтәмәгән яки тиешенчә үтәмәгән өчен жаваплылыкка тарту әлеге таләпләргә үтәүдән һәм жибәрелгән житешсезлекләргә бетерүдән азат итми.